

Kutatási Beszámoló a Mentálhigiénés Programiroda Részére

Magyar egyetemisták körében végzett felmérés a hallgatók életvezetési stílusának
és mentálhigiénés állapotának felmérésére

Tartalom

1 Bevezetés - a kutatás leírása, rövid összefoglaló

2 A minta leírása a szociológiai háttérváltozók mentén (kemény adatok)

3 Az egészségmagatartás változói

Speciális problémák:

4 Depresszió

5 Magány

6 Autonómia

7 Jövőkép és identitás

8 Összefoglalás, tanulságok

9 Mellékletek

BEVEZETÉS

Munkacsoportunk által összeállított kérdőív alapján a felsőoktatásban tanulók testi, lelki egészségi állapotát, különös tekintettel az egészséget veszélyeztető tényezők feltárására valamint az életperspektíva és jövőképét számdékoztunk vizsgálni.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara, a budapesti Műszaki Egyetem, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem, a Janus Pannonius Tudományegyetem, a Kossuth Lajos Tudományegyetem, a Miskolci Egyetem, a Kodolányi János Főiskola, a Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskola, a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola és a Veszprémi Egyetem hallgatói vesznek részt a vizsgálatban.

Egyezerkétszáz kérdőívet adtunk át kollégáinknak, akik a kérdőívek felvételét elvállalták. A Kodolányi János Főiskolán és a Miskolci Egyetemen a hallgatók hazavihették a kérdőíveket, a többi felsőoktatási intézményben a kitöltés után a felvételvezető összegyűjtötte a kérdőíveket. Azokban az intézményekben, ahol a kitöltött kérdőívek visszahozatalát kérték a visszakapott és értékelhető kérdőívek aránya 34% (Kodolányi János Főiskola) illetve 40% (Miskolci Egyetem), míg azokban az intézményekben ahol a kitöltés után begyűjtötték a kérdőíveket, az értékelhető kérdőívek aránya 70-80%. A KLTE-n és a Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskolán még nem sikerült felvenni a kérdőíveket.

A visszaküldött kérdőívekből az értékelhetően kitöltött kérdőívek száma 722. Ebből: 112 ELTE, 94 SOTE, 94 JATE, 18 Kodolányi, 52 Miskolc, 104 Veszprém, 150 Nyíregyháza, 89 BME hallgató.

A vizsgálatban résztvevő hallgatók 64% nő, 36% férfi. 20,8% első éves, 33,7% második éves, 22,7% harmadéves, 14,7% negyedéves, 7,3% ötödéves hallgató. A szülők alapképzettségét tekintve 75 hallgató (10,4%) apjának, és 45 hallgató (6,2%) anyjának foglalkozása ismeretlen.

Saját becslésük szerint 1,0% nagyon jómódban él, 17,2%-a a hallgatóknak jómódú, 51,4% átlagos anyagi körülmények között, 21,2% nem jómódú és 6,4% valotta magát szegénynek, 0,7% nem tudta megítélni.

A hallgatók Önbecslése alapján elmondható, hogy a hallgatók 11,6%-ának (16,4% férfi, 9,0% nő) kitűnő az egészségi állapota, 26,0%-nak (29,7% férfi, 24,5% nő) nagyon jó, 35,0%-nak (32,8% férfi, 36,8% nő) jó, 22,0%-nak (16,0% férfi, 25,8% nő) megfelelő, 4,3%-nak (5,1% férfi, 3,9% nő) rossz.

Önbecslésük alapján 3,0% táplálkozása kitűnő, 10,5% táplálkozása nagyon jó, 34,2% táplálkozása jó, 29,8% táplálkozása megfelelő, 21,2% táplálkozása rossz. 1,8%-uk étkezik naponta egyszer.

A hallgatók 69,1% nem cigarettázik. Nemek szerint nincs eltérés. Napi bontás??.....

A hallgatók 52%-a nem iszik kávét, 21,2% naponta 1 kávét iszik, 12,6% naponta 2 kávét iszik, 4,4% 3 kávét iszik és 4% 4 ill. 4 fölötti kávét iszik naponta.

A hallgatók 26,3%-a kipróbált már valamilyen drogot, ebből 42,9% férfi és 57,1% nő, tehát az összesen vizsgált nőhallgató 23,5% és a férfighallgatók 31,6% használt már drogot. 24 hallgató (3,3%) jelenleg is használ drogot.

A populáció 17,2%-a, a férfiak 13,2% a nők 19,6%-a nem fogyaszt alkoholt, 66,8% (65,8% férfi, 68,2% nő) alkalmilag, hétvégén 7,5% (7,4 férfi, 7,6 nő), hetente többször 7,1% (11,7 férfi, 4,4 nő), 0,8% (1,9% férfi, 0,2% nő) naponta fogyaszt alkoholt.

A populáció 20,1%-a (22,0% férfi, 20,4% nő) nehezen alszik el és 24,4% alvás zavaroktól szenved.

16,9% számára ismeretlen a fejfájás. 60,7% ritkán, de már megtapasztalta, 18,6% hetente szenved fejfájástól, 3,2% naponta, 0,3% (2 hallgató) állandó fejfájásra panaszodik.

NésszK: 42,4% (45,9% férfi, 54,1% nő) soha nem érzett indokolatlan félelmet, szorongást, 43,1% (28,6% férfi, 71,4 nő) ritkán, 14,0% gyakran (férfiak 25,7%, nők 74,3%).

Az össznépeség 11,5% gyakran gyomorproblémákkal nyúglódik, 34,1% nagyon ritkán, 54,3% részére ismeretlen ez a probléma. A férfiak 7,4% gyakran gyomorproblémákkal nyúglódik, 30,4% nagyon ritkán, 62,3% részére ismeretlen ez a probléma. A nők 13,8% gyakran gyomorproblémákkal nyúglódik, 36,1% nagyon ritkán, 50,1% részére ismeretlen ez a probléma.

A populáció 8,3%-a gyakran érez szív táji szűrást, szívdobogást - orvosi vizsgálat szívbetegséget, magas vérnyomást nem állapított meg -, 39,1% nagyon ritkán, 52,4% nem ismeri ezt az érzést.

A hallgatók 35,0%-a tartós hangulatváltozástól, lehangoltságtól szenved, a férfiak 26,9% és a nők 40,3%-a. A hallgatók 9,3%-a nagyon gyakran magányosnak érzi magát, 17,7% elég gyakran magányos, 56,6% néha, 15,1% soha.

A hallgatók 18,0%-a tartósan fáradt, 24,0% frissen ébred és 57,5% hamar felfrissül. A nemek szeinti megoszlás nem mutat markáns eltérést.

A populáció 7,9%-ának munkaképessége jelenleg is csökkent, 27,0% munkaképessége gyakran csökken, de konkrét betegség nem

állapítható meg, 33,5% volt már egyszer ilyen tapasztalata, 30,3%-nak soha.

A populáció 22,7%-a tartósan - 2-4 hétig - türelmetlen, a nők 25,2%-a, a férfiak 19,0%-a.

A populáció 17,9%-a rendszeresen jár templomba, 13,5% ritkán jár templomba, 27,1% vallásos a maga módján, 10,4% nem gyakorolja a vallását, 31,1% nem hívő. A nyíregyházi, a Kodolányi J. Főiskola a SOTE és a BME hallgatók 23-24%- jár rendszeresen templomba míg az ELTE, JATE, Miskolci és Veszprémi Egyetem hallgatóinak 11-14%-a. 30-35% a nemhívő hallgatók aránya, ettől markánsan csak a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola tér el, ahol 20,9% az arány.

Jelenlegi életében 98,9%-nak van valami jó. 60,4%-nak a szülőkkel való kapcsolata, 13,7%-nak a párkapcsolata, 11,8%-nak saját családja, 6,0% a baráti kapcsolatai, 4,4%-nak az anyagi helyzete, 1,7%-nak a tanulás, 0,8%-nak a munka.

36,0% számára a tanulás/munka a legfontosabb jók közé tartozik.

38,8% említi az egészségét, mint legfontosabb jót.

10,0% számára az anyagi helyzet a 3 legjobb közé tartozik.

A SZOCIÁLIS HÁTTÉRVÁLTOZÓK

Az alábbi itemekre adott válaszok jelentették a minta szociális változóit:

Nem

Életkor

Családi állapot

Mely egyetem hallgatója

A kor ill. korosztály szerinti megoszlás az egész mintát tekintve

Az egyetemeken a kor szerinti eloszlás

A saját anyagi helyzetének megítélése

A család anyagi helyzetének megítélése

Az apa szocioökonómiai státusza

Az anya szocioökonómiai státusza

Hol lakik a szorgalmi időszakban

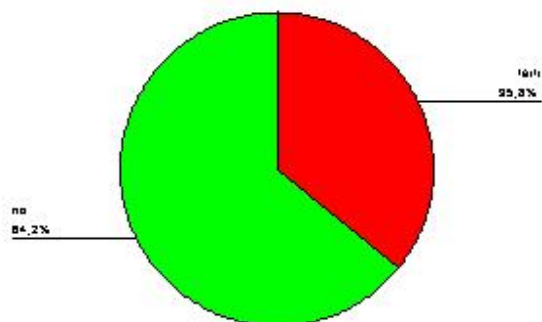
Halasztott-e már félévet

Kért-e már szociális támogatást az egyetemről

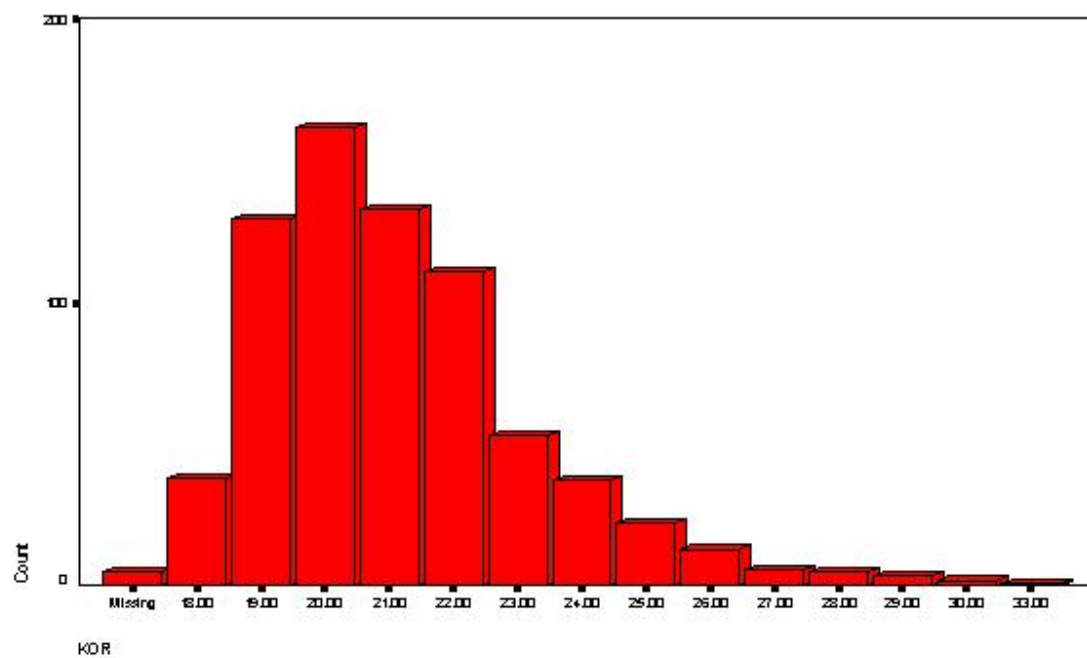
Van-e az egyetemen a hallgatók életvitelét segítő szolgáltatás

Vallásos-e

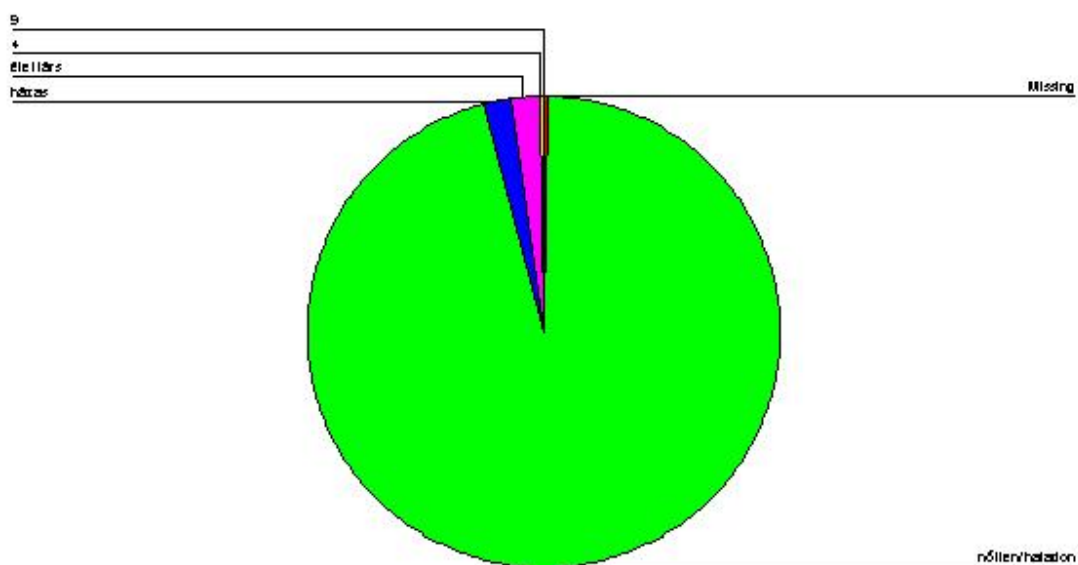
A minta megoszlása nemek szerint:

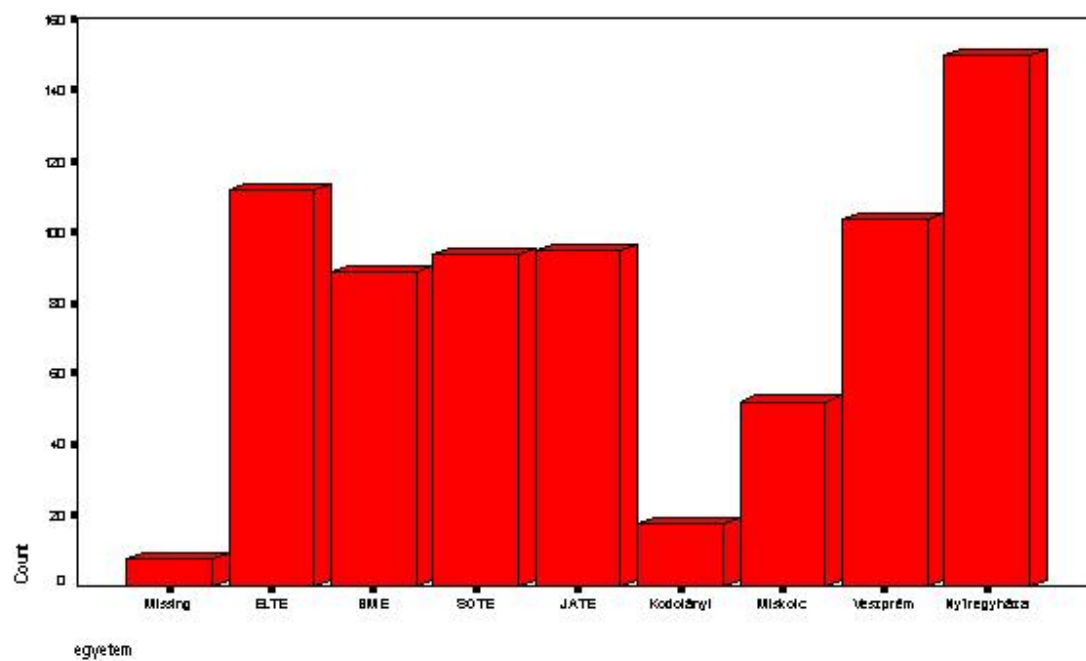
A minta eloszlása kor szerint:

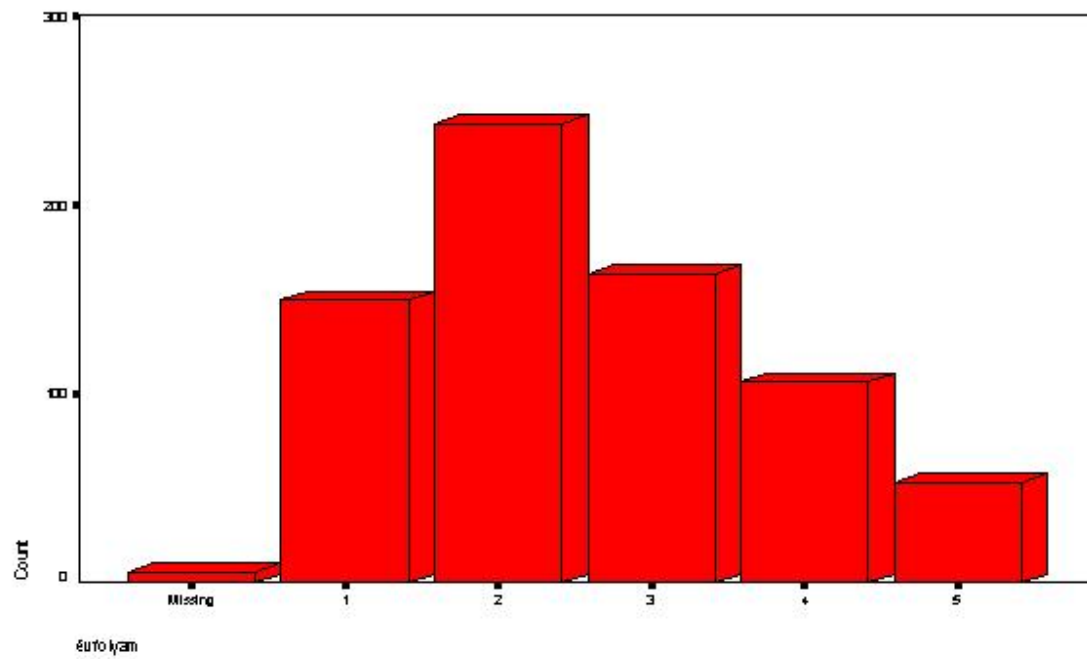
A k kérdőívet kitöltők nagy része nem volt házas, és kapcsolatát sem minősítette élettársi kapcsolatnak:

A minta eloszlása az egyes felsőoktatási intézmények szerint:

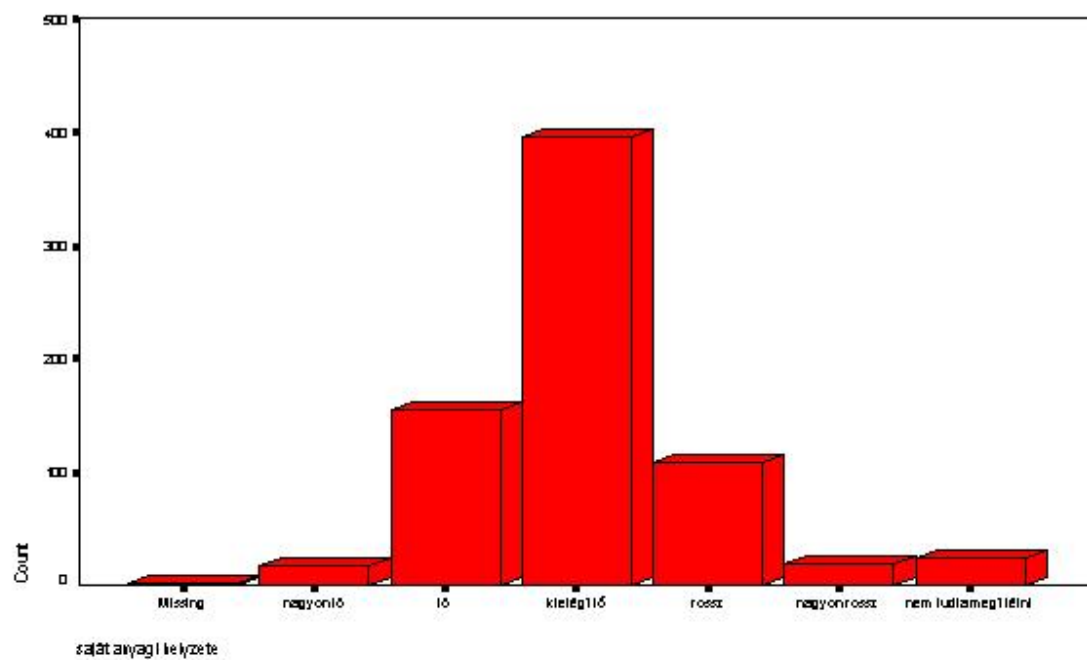

A hallgatók nagy része másodéves volt, ezt tekintettük kritikusnak a kérdőív szakmai változói szempontjából.

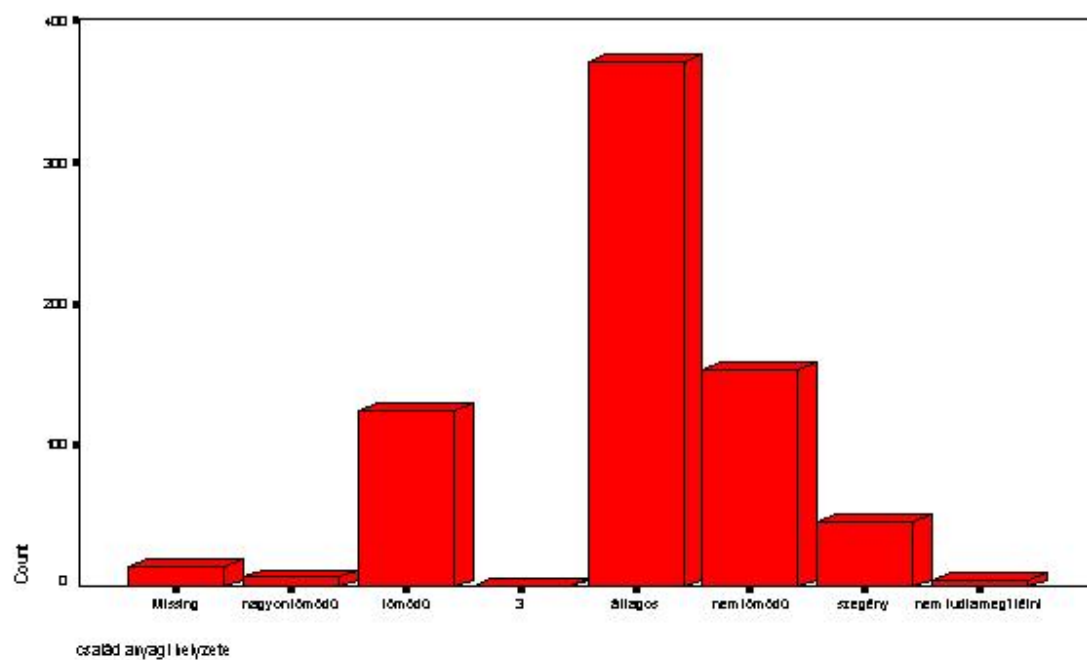

Anyagi helyzet és társadalmi státusz

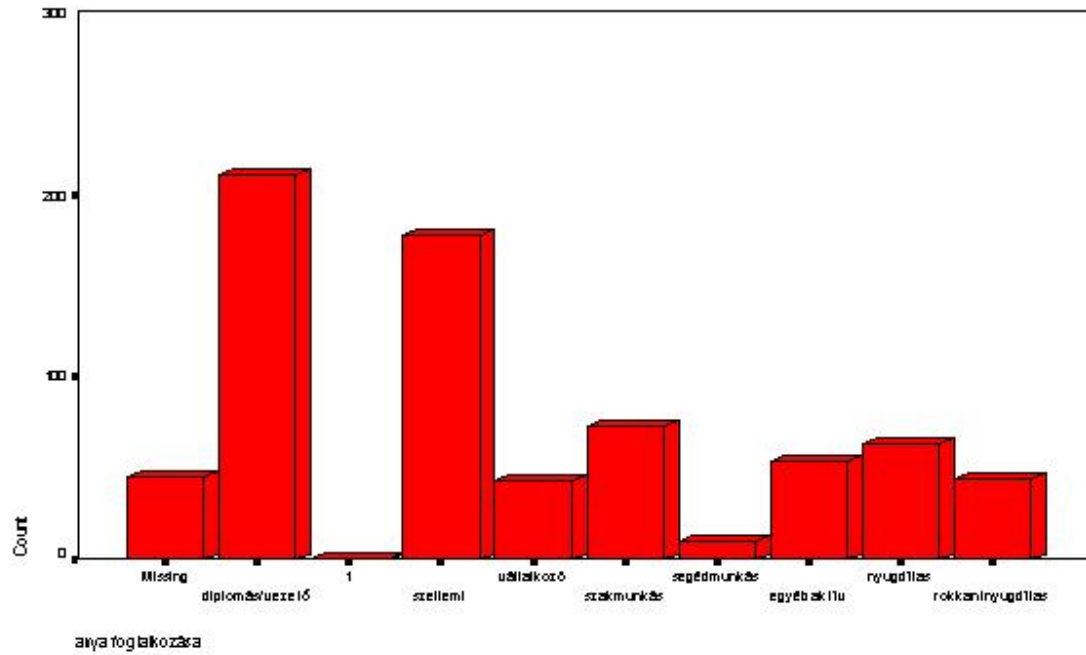
A saját anyagi helyzet megítéléséről szóló önbeszámolók:

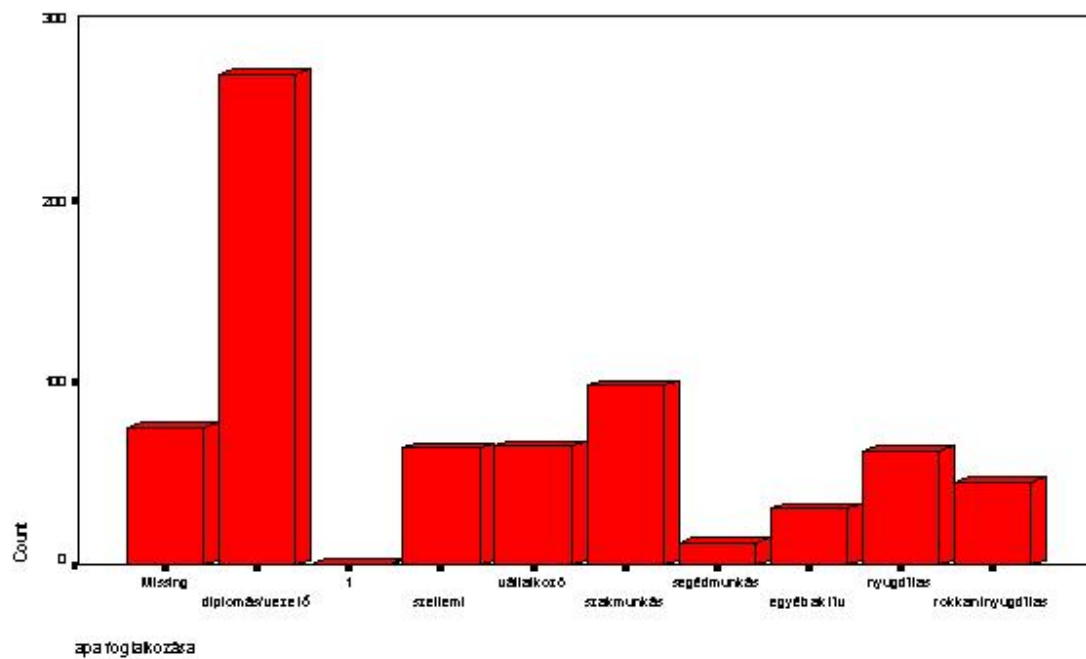
A család anyagi helyzete:

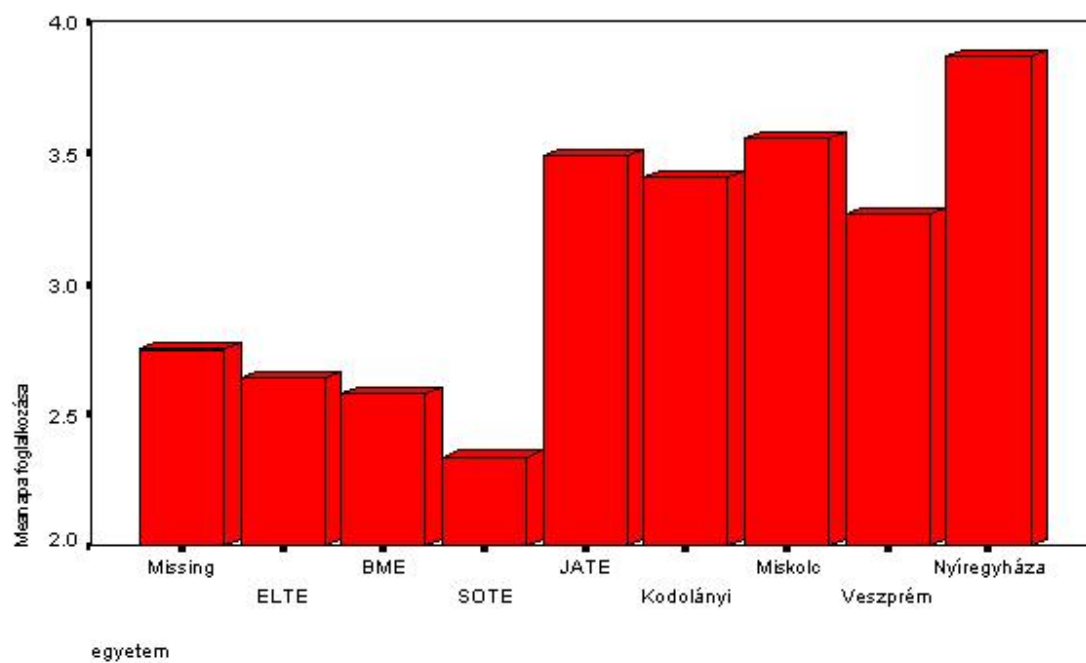
Az anya foglalkozás: (minél kisebb a pontszám ill. oszlop, annál magasabb presztizsű aza dott szülő a következő négy ábrán)

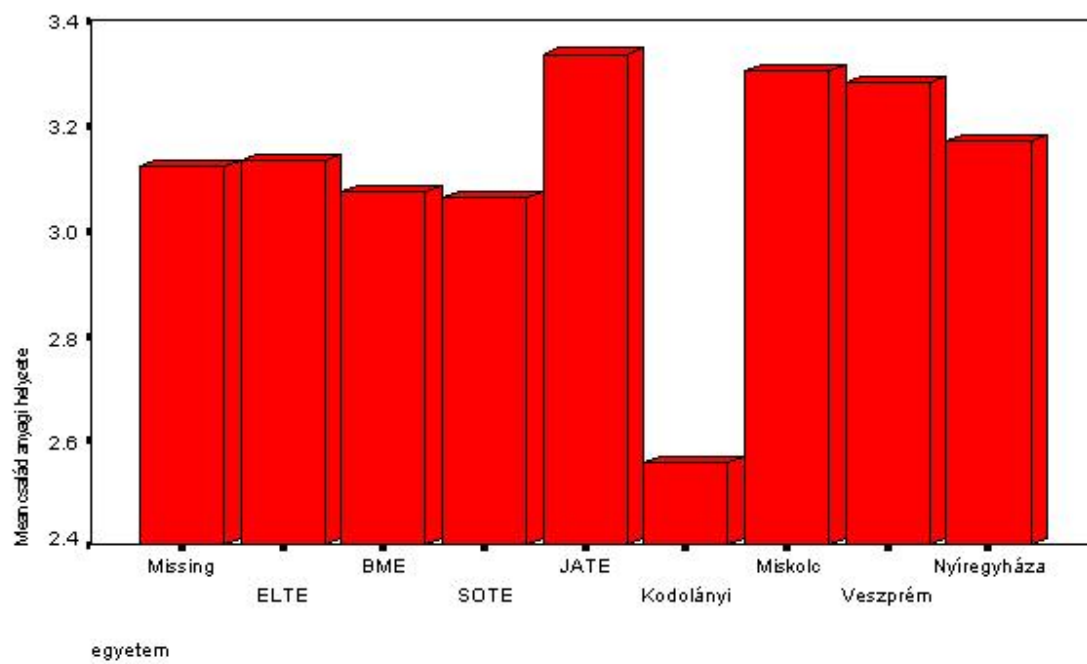

Az apa foglalkozása:

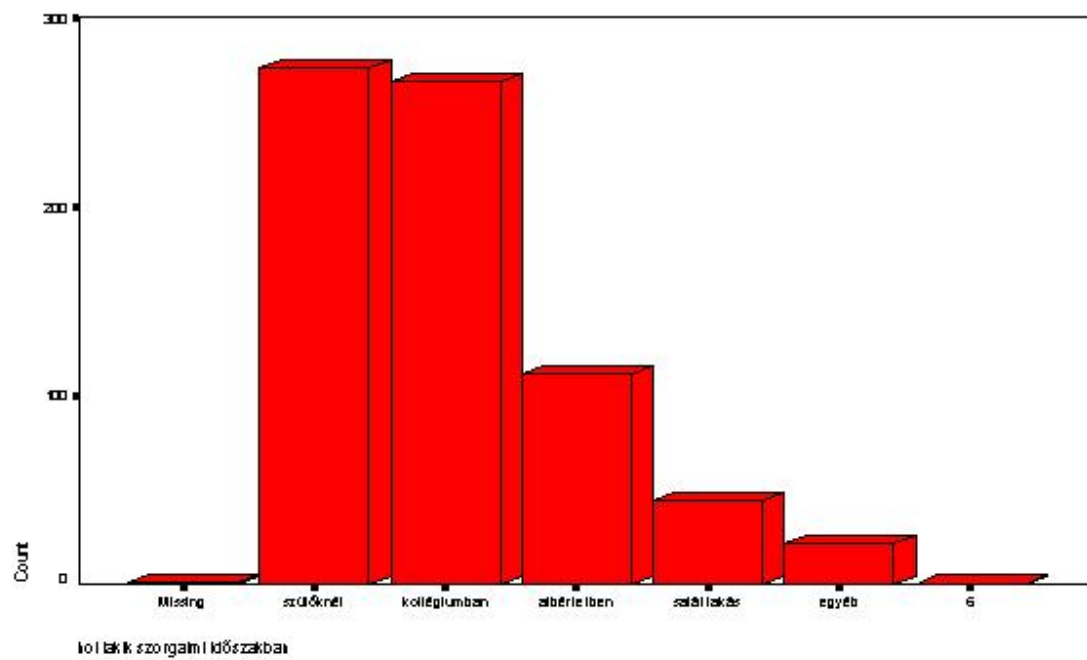

Az egyetemi tagság és a hallgatók anyagi helyzetének illusztrálása a következő néhány ábra:

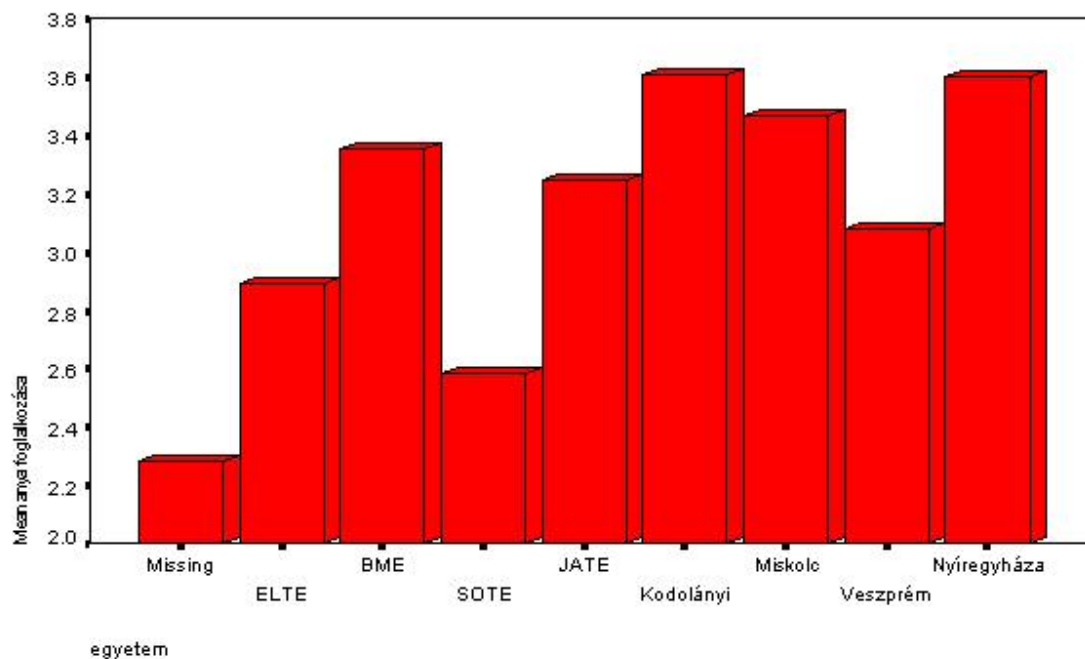

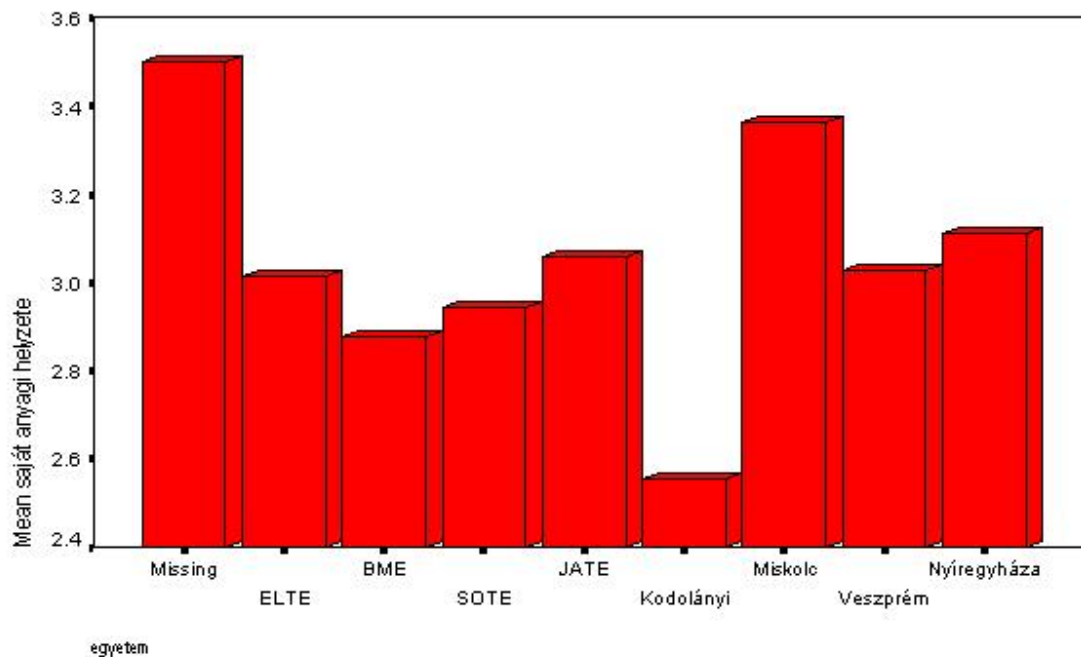
A lakáskörülmények az alábbi képet mutatták:

Az egyetemi tagság és az anya foglalkozásának összefüggése:

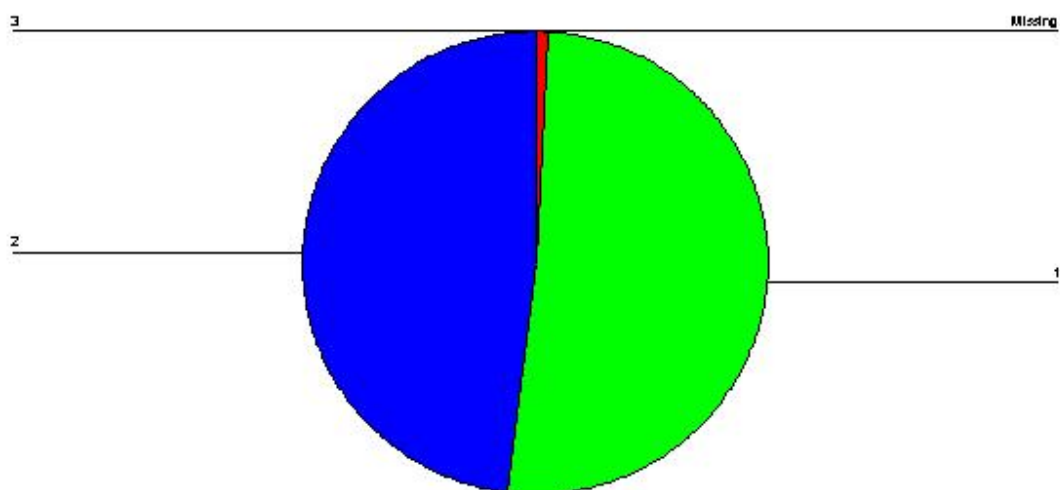

A család anyagi helyzetének megítélése az egyes főiskolák hallgatói esetében:

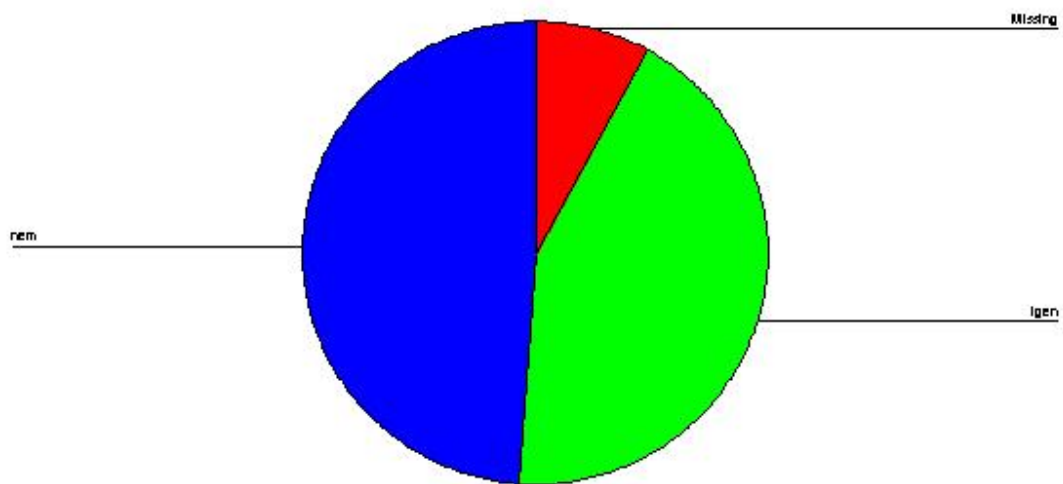

Kapcsolat az egyetemi szervezettel

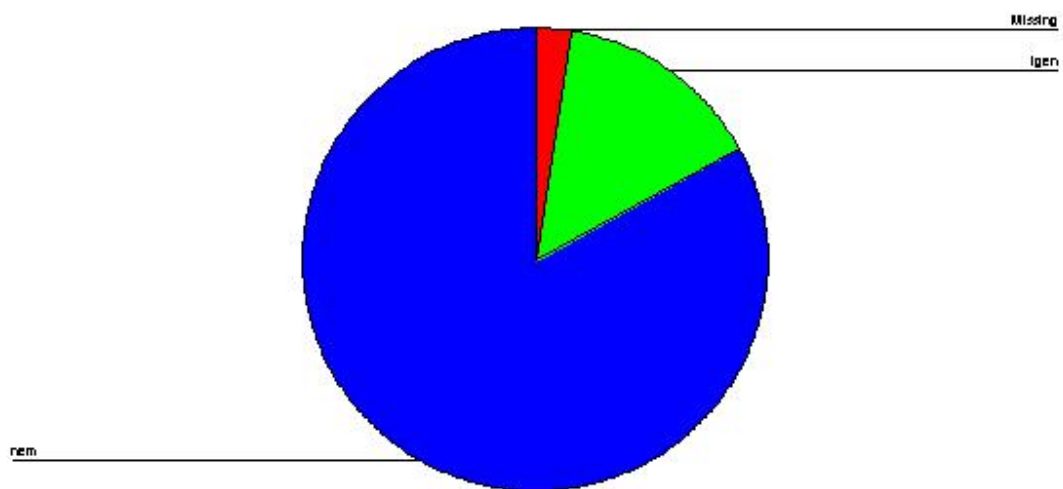
Kért-e szociális támogatást?

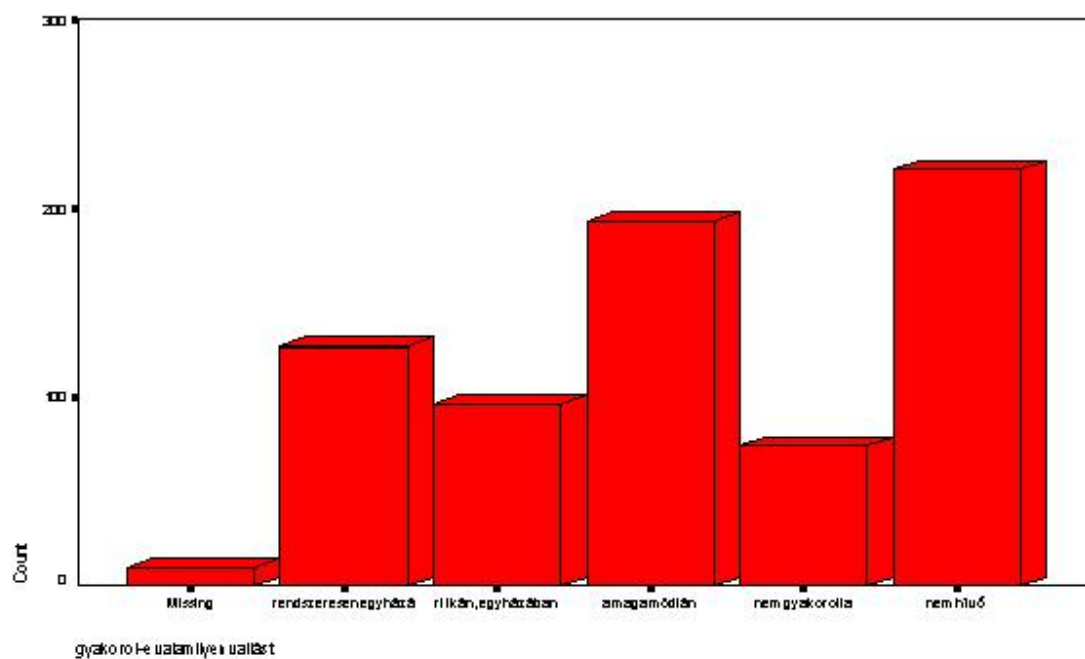
Van-e valamilyen, a hallgatók életvitelét segítő szolgáltatás azott egyetemen ill. főiskolán?

Halszott-e félévet tanulmányai során?

A vallásossággal kapcsolatos item:

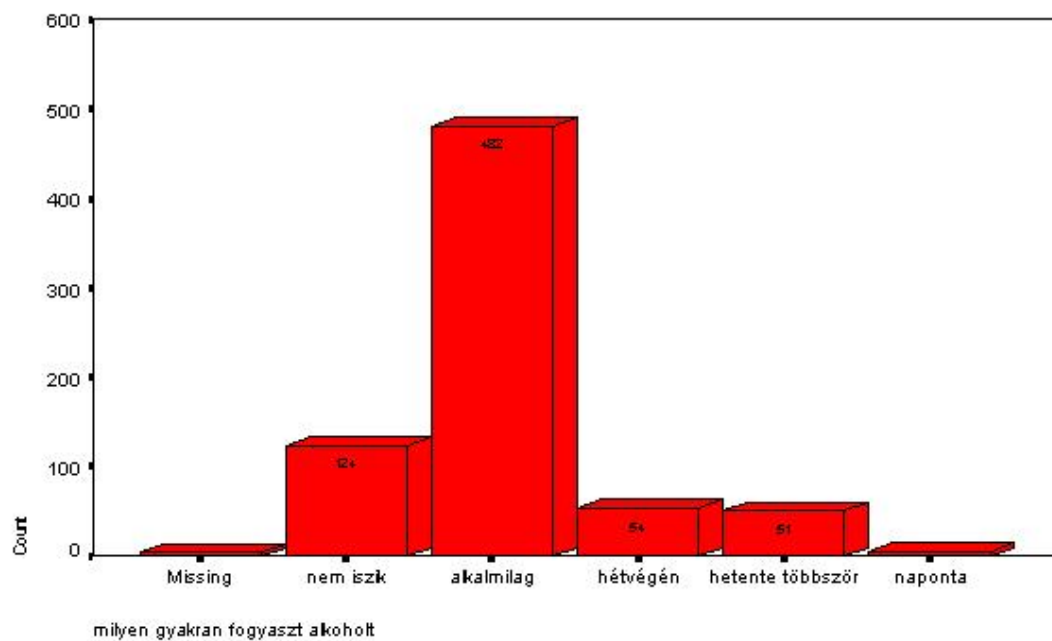

EGÉSZSÉG

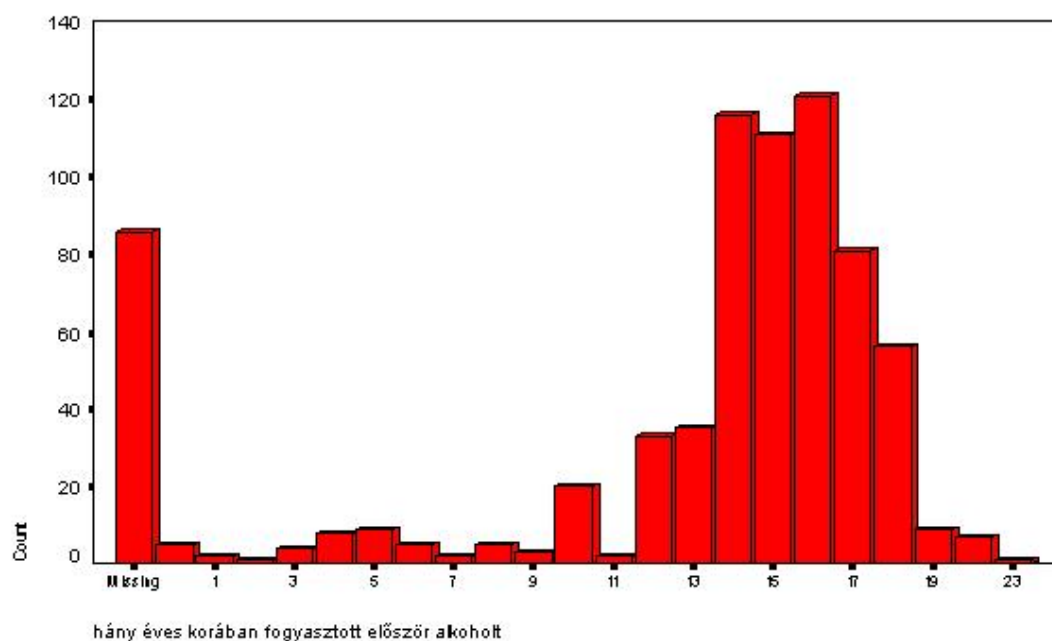
AZ EGYETEMI ÉS FŐISKOLAI HALLGATÓK ÉLETMÓDJÁRA VONATKOZÓ KÉRDÉSEK

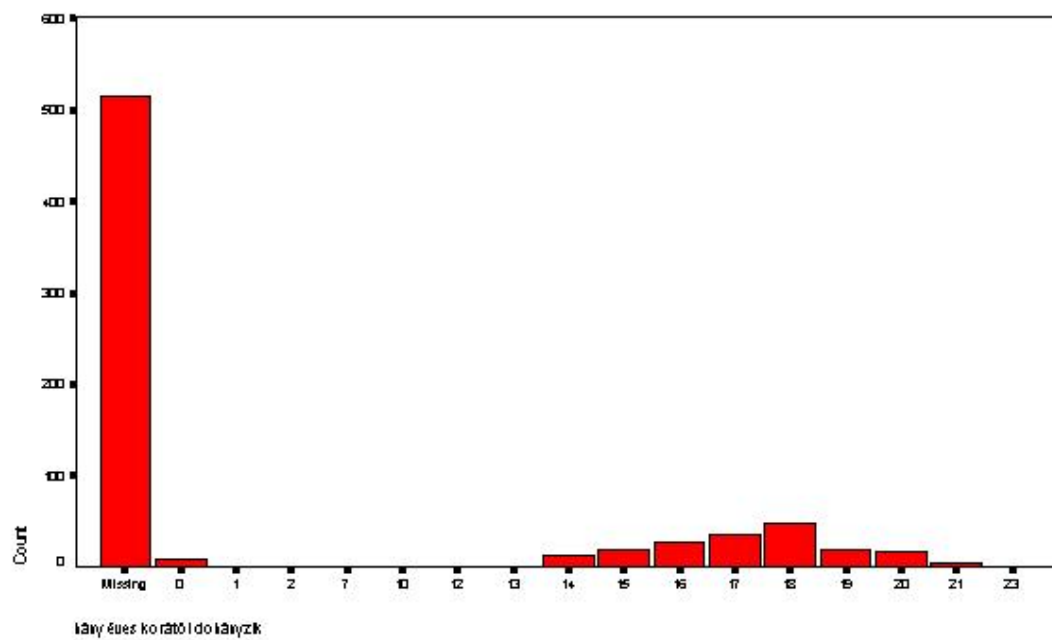
ALKOHOL

Az egyik legfontosabb kérdésként merült fel az egyetemisták alkoholfogyasztása, amely az alábbi elrendezést mutatta a mintában:

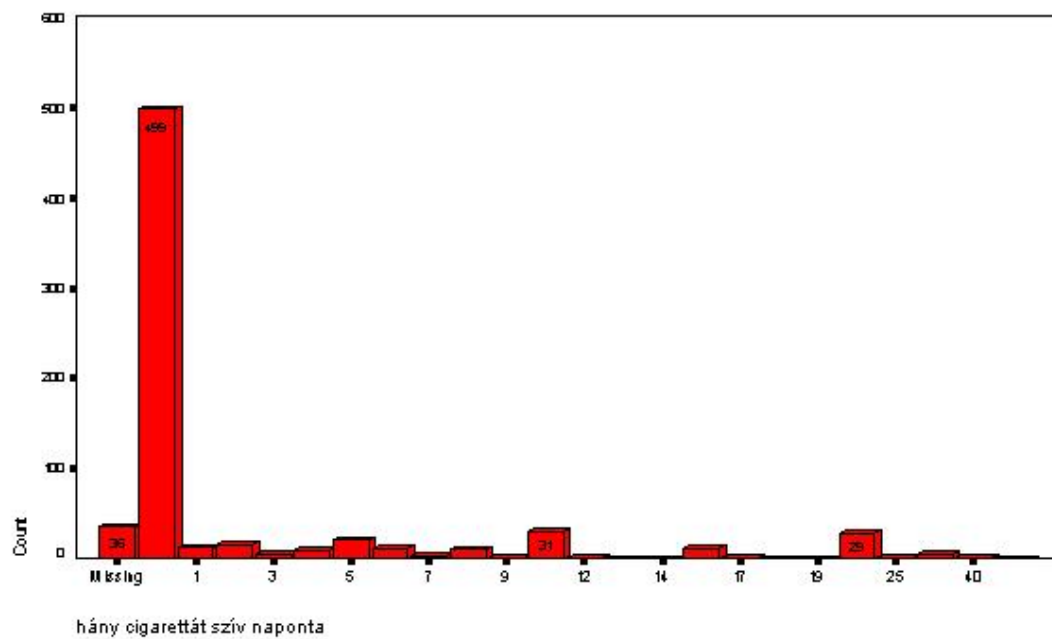

Az alkoholfogyasztás gyakorisága mellett jellemző volt az életkor, amikor az adott fiatal először fogyaszt alkoholt - ezt a táblázatot érdemes összevetni az első cigarettafogyasztás jellemző életkoraival is.

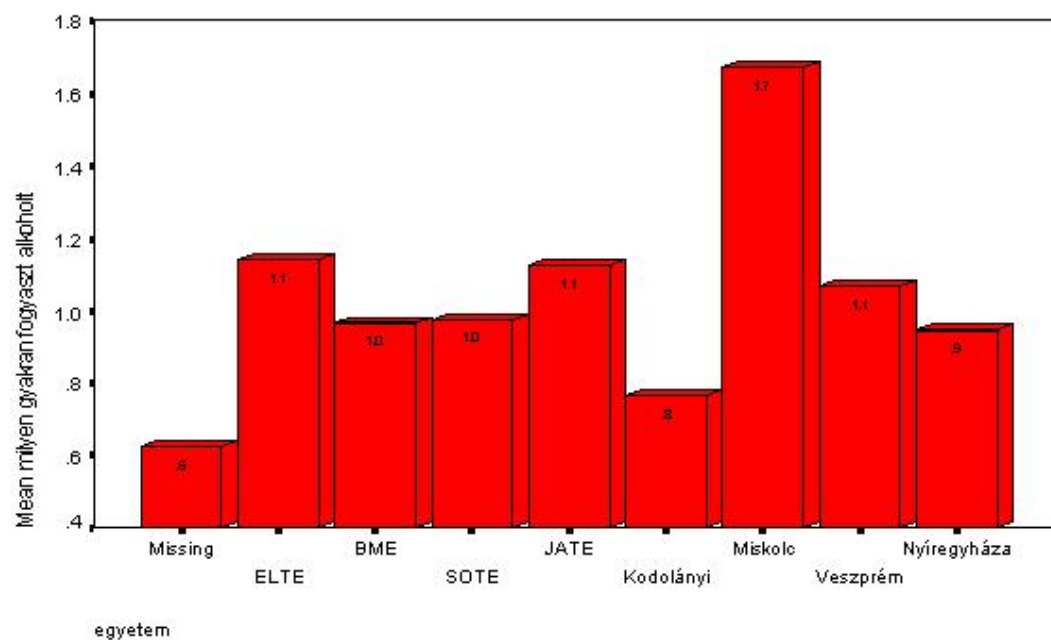

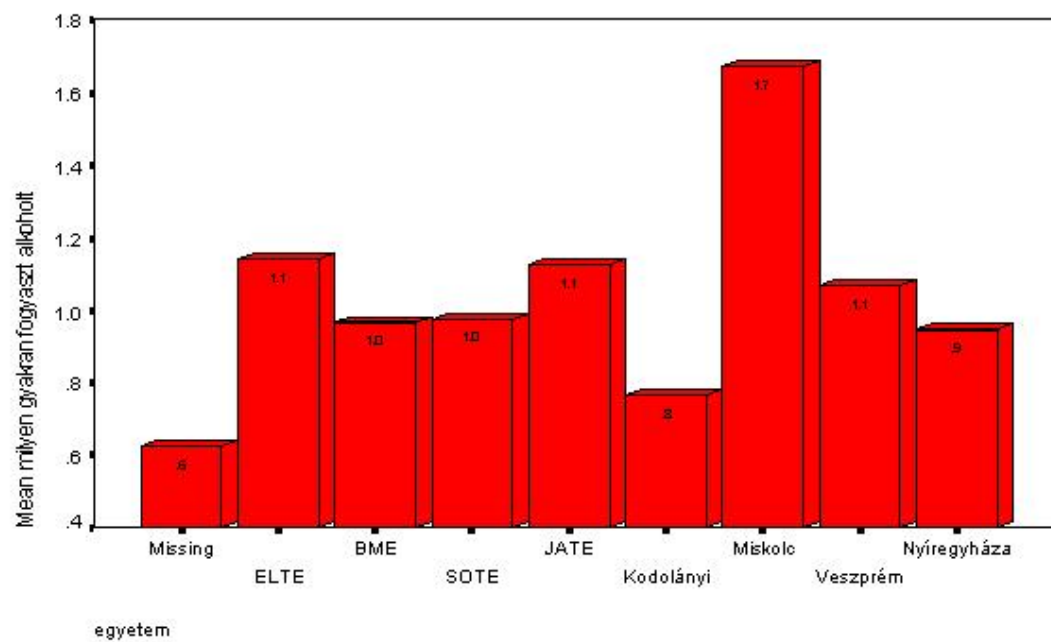
Ez utóbbi esetben azonban érdemes megjegyezni, hogy az egyetemisták és főiskolások meglepően kis arányban mondhatók dohányosnak.

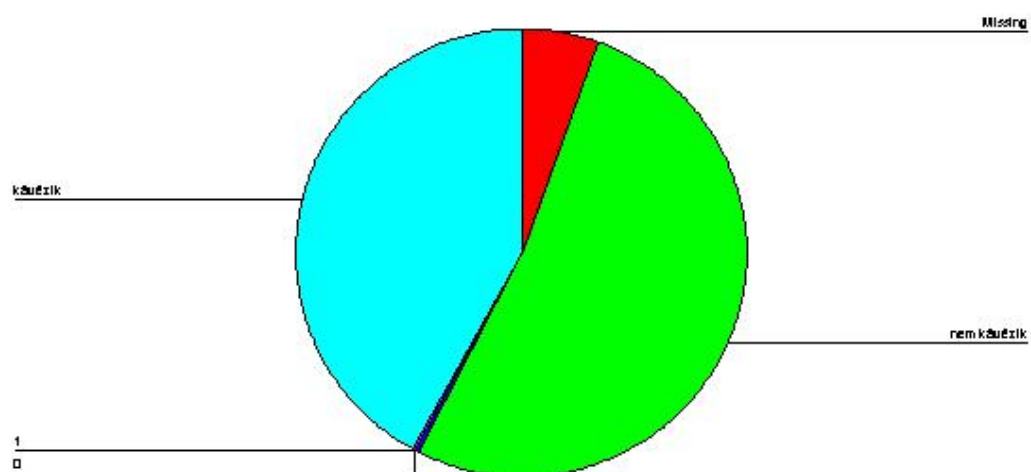
Tehát a hallgatók zöme - a mintegy 500 hallgató, az összes megkérdezett 70%-a - nem dohányzik.

Úgy tűnt, az alkoholfogyasztást nem befolyásolják közvetlenül - ebben az egyetemista mintában legalábbis - szociológiai háttértényezők, mint például az egyetemi tagság és az életkor;

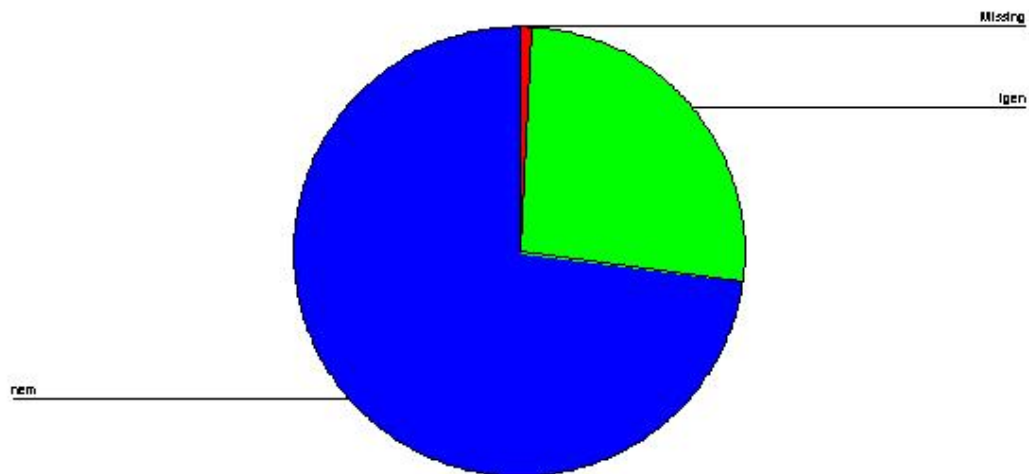

A kávéfogyasztással kapcsolatban az alábbi visszajelzéseket kaptuk;

A hallgatók drogfogyasztásáról az alábbi képet kaptuk: mintegy 73% állította azt, hogy még nem próbált ki semmilyen hangulatjavító szert.

A HALLGATÓK KÖZÉRZETÉRE VONATKOZÓ ALÁBBI KÉRDÉSEKET TETTÜK FEL:

Elmondhatja-e magáról, hogy boldog;

Hogyan jellemezné saját egészségi állapotát;

Tapasztalt-e a közelmúltban tartós hangulatváltozást, lehangoltságot;

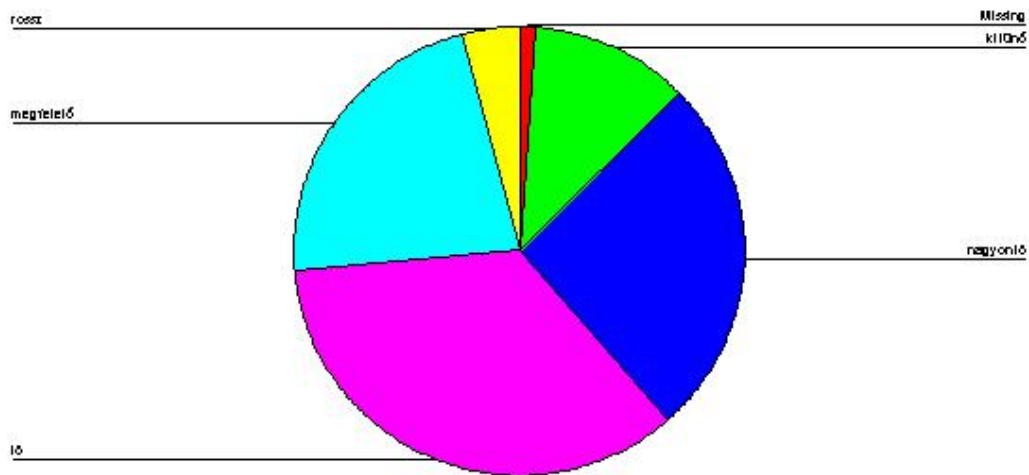
Milyen minőségűnek ítéli

alvását;

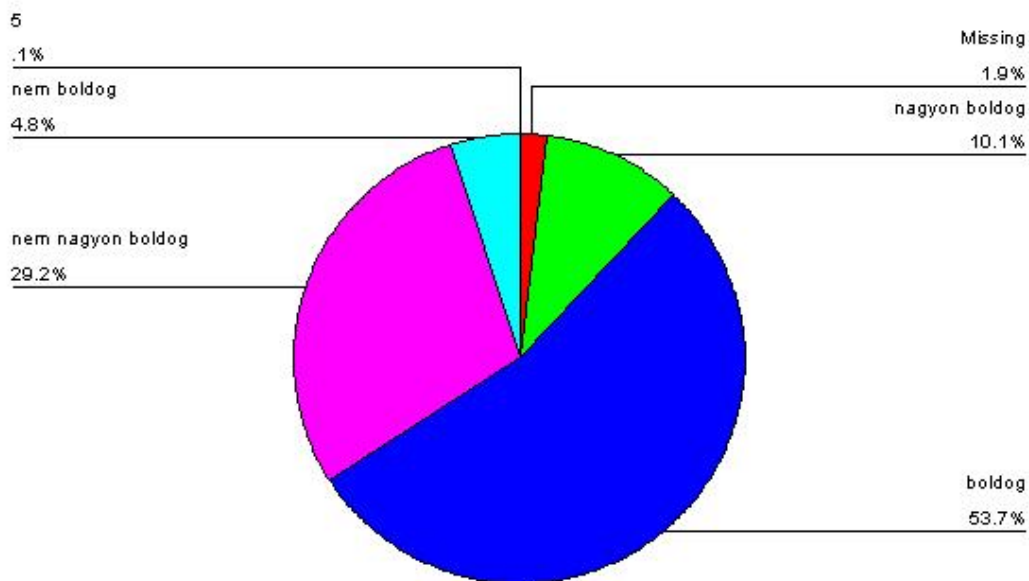
táplálkozását

Az egészségi állapot megítélése:

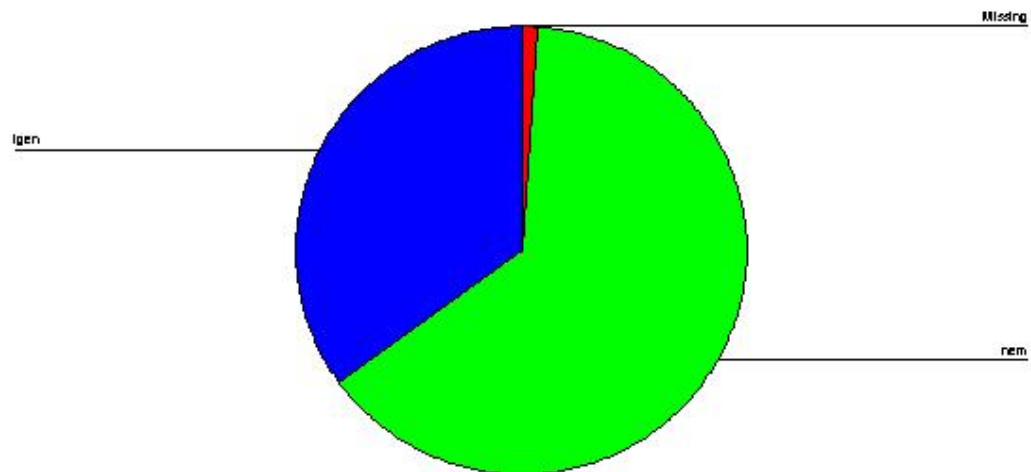
A diákok csak igen kis hányada értékelte rossznak (4,3%) egészségi állapotát.

A boldogsággal kapcsolatos kérdés:

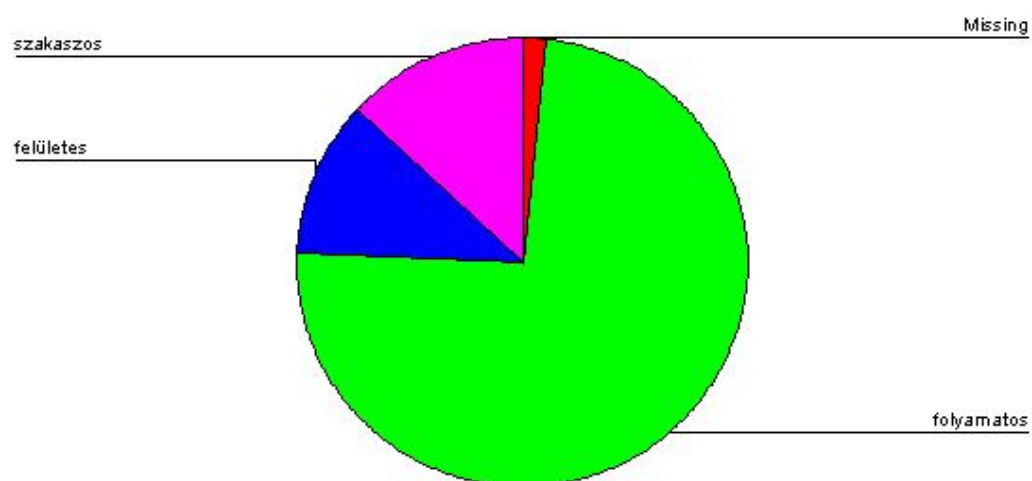

Végül a hangulat megítélése:

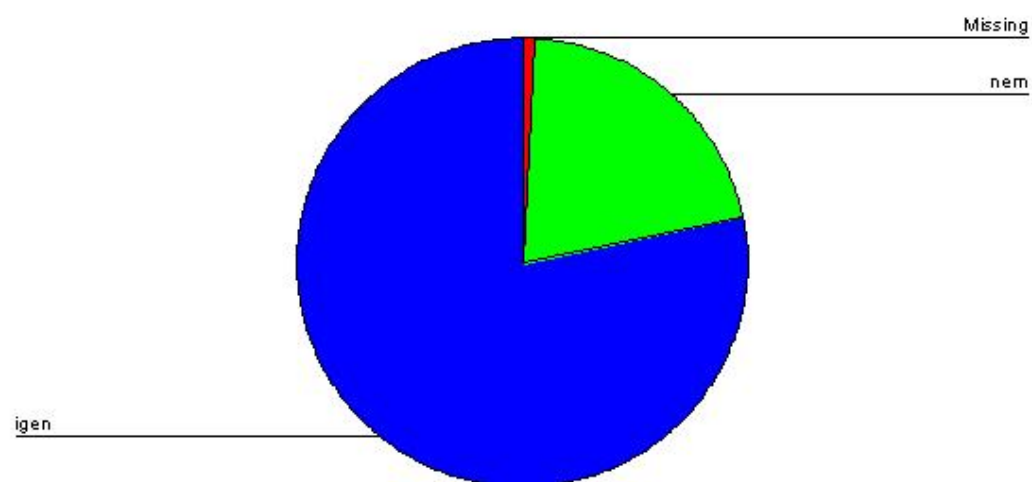

Az ALVÁS ÉS TÁPLÁLKOZÁS minőségéről az alábbi visszajelzéseket kaptuk:

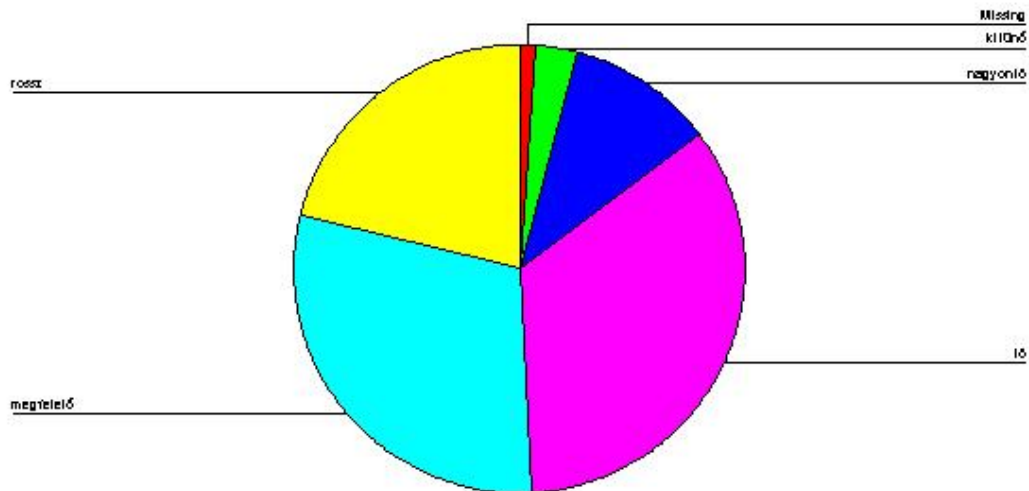
Az alvás minőségével kapcsolatban:

A "könnyen alszik el" kérdésre a válaszok az alábbi módon alakultak:

A táplálkozás minőségével kapcsolatos kérdés:

DEPRESSZIÓ

A DEPRESSZÍV TÜNETEK ELOSZTLÁSA A MINTÁBAN

A depresszió többféle, a Beck-féle depresszió kérdőívvel (Beck, 1967) konform mérőszámát tudtuk mérni a kérdőív itemei alapján, ezek közül az alábbiakban a Kopp-féle 9-itemes depressziókérdőív (Kopp, 1991) mutatjuk be az alábbiakban.

A Kopp-féle kérdőív az alábbi itemeket tartalmazza négyfokú pontozás szerint (0 pont - egyáltalán nem jellemző, 3 pont: teljesen jellemző). A zárójeles szövegek az eredeti Kopp-féle kérdőív és a jelen kérdőív közötti - jelentéktelen, csak stilisztikai - eltéréseket jelentik.

- 1 Minden érdeklődésem(et) elvesztettem mások iránt
- 2 Semmiben sem tudok dönteni többé
- 3 Több órával korábban ébredek, mint szoktam, és nem tudok újra elaludni
- 4 Túlságosan fáradt vagyok, hogy bármit is csináljak

5 Annyira aggódok a testi-fizikai panaszok miatt, hogy másra sem tudok gondolni

6 Semmi (féle) munkát nem vagyok képes ellátni

7 Úgy látom, hogy (a) jövőm reménytelen, és a helyzetem nem fog változni

8 Mindennel elégedetlen(,) vagy közömbös vagyok

9 Állandóan hibáztatom magam

(forrás: Kopp M., Skrabski Á.: Magyar Lelekiállapot. Végeken alapítvány, Budapest, 1992. 243. oldal).

A KOPP-FÉLE BDI ELOSZLÁSA A SZOCIOLÓGIAI HÁTTÉRVÁLTOZÓK ÉS AZ EGÉSZSÉG MAGATARTÁS MÉRŐSZÁMAI MENTÉN

Az alábbi változók BDI szerinti depresszív tüneteket moderáló hatását szemléltetjük majd:

A szociológiai háttérváltozók szerint:

Az életkor és a korosztály (három korosztályra osztottuk a mintában résztvevőket)

Az évfolyam

Az egyetem ill. felsőoktatási intézmény, amelynek a vsz. a kérdőív felvételekor hallgatója

A vsz. becslése saját, kortársaihoz viszonyított anyagi helyzetéről

A vsz becslése a család relatív anyagi helyzetéről

Vallásosság

Az egészségmagatartás változói közül:

Az egészségi állapot általános megítélése

Dohányzik-e vagy sem

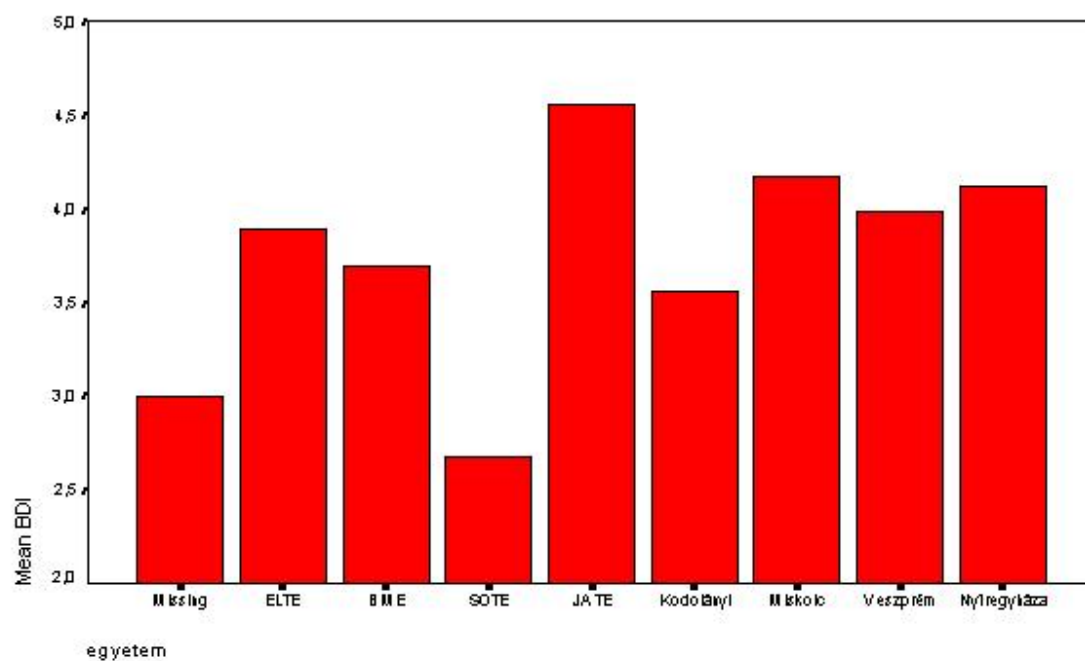
A kávéfogyasztás jellemzői

Drogok és pszichoaktív szerek esetleges fogyasztása

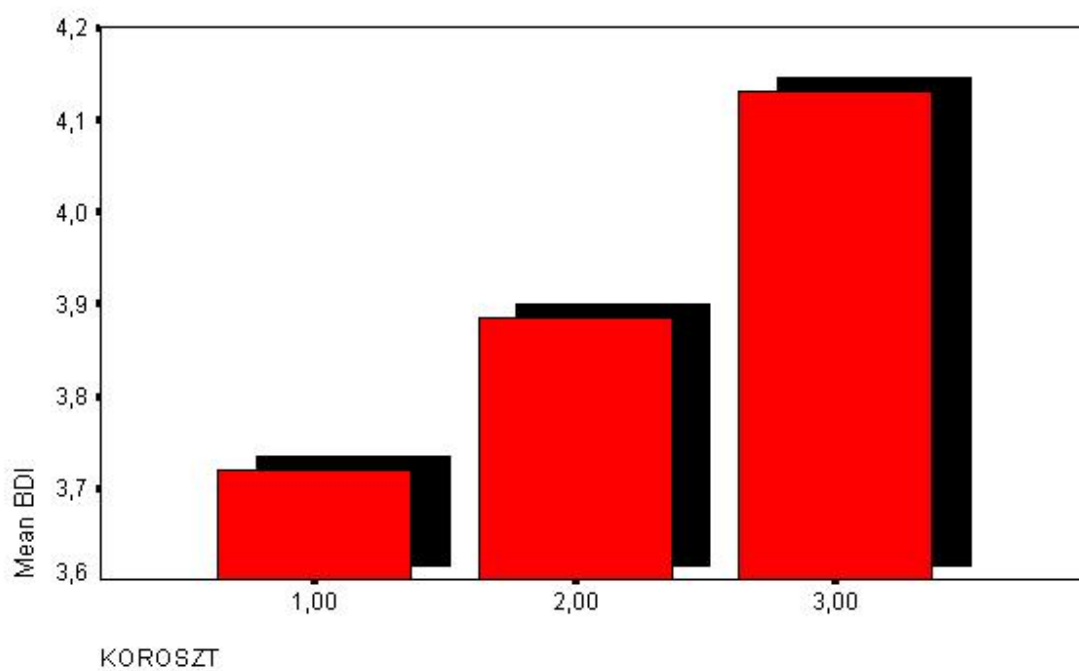
Az étkezések gyakorisága

Az alvás minősége

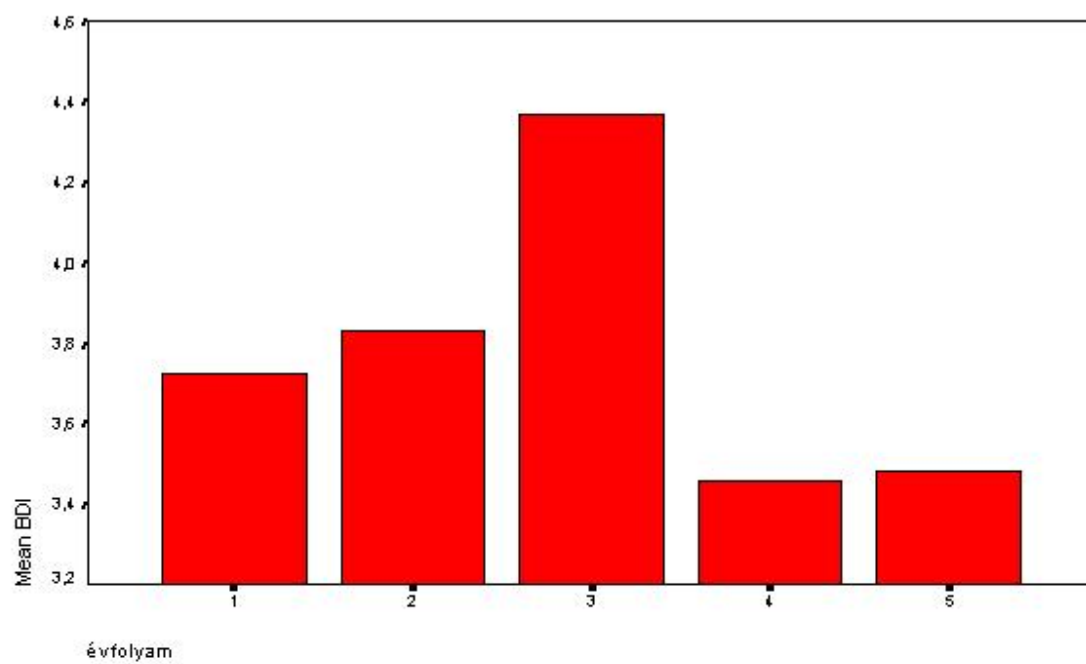
A depresszió mérőszáma (a továbbiakban BDI) az egyetemi tagság függvényében:

A korosztály és a BDI összefüggése: az 1-es korosztályba a maximum 20 éves hallgatók, a 2-es korosztályba a maximum 24 évesek, a 3-asba az ennél idősebbek kerültek.

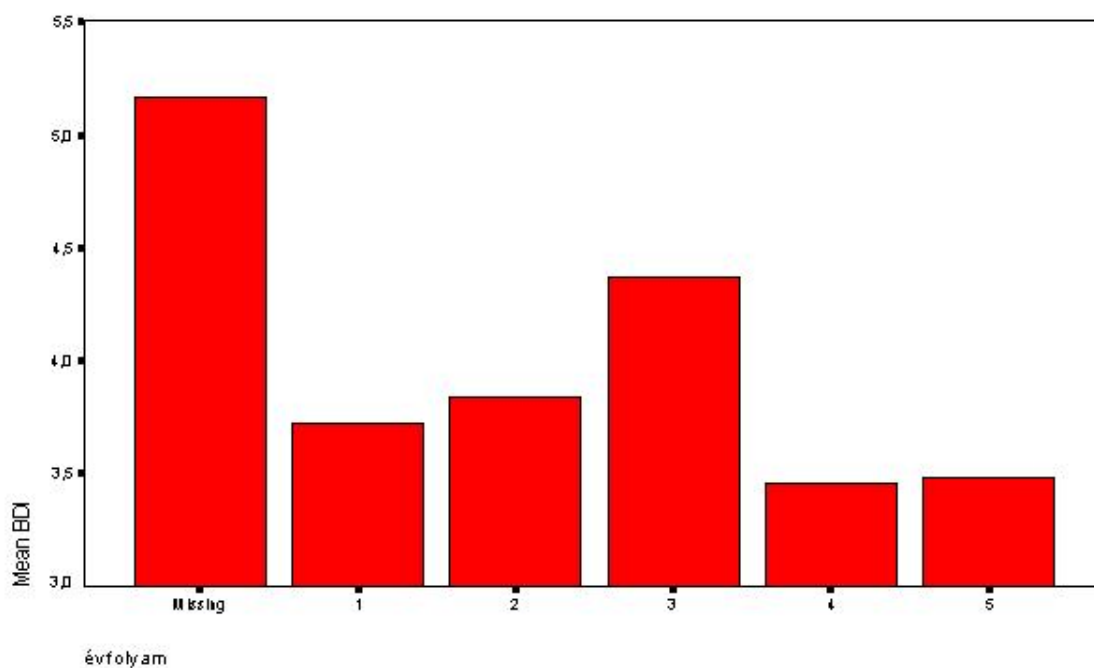

Hasonlóképpen jellemezhető az egyes évfolyamok különbsége szerint a BDI pontszám:

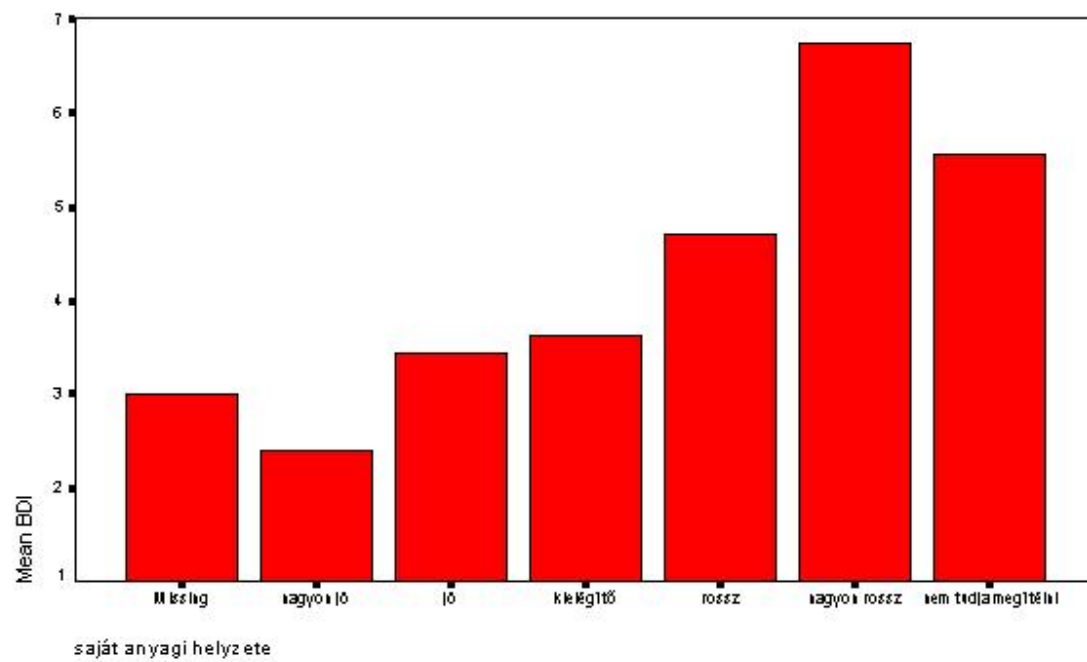

Bár a fenti ábrán az eltérés jelentősnek tűnik, a statisztikai elemzések nem mutattak szignifikáns különbséget az évfolyam függvényében - ez leginkább a hiányzó értékek nagy száma miatt lehetséges. Az alábbi ábrán az évfolyam szerinti megoszlást ábrázoltuk, feltüntetve azonban azon vsz-ek számát is, akik nem adtak választ az évfolyamra kérdező itemre. A hiányzó (missing) eseteknek adott esetben informatív értékük lehet - ebben az esetben nehéz lenne az interpretáció - , a továbbiakban csak akkor jelezzük a missing eseteket, ha azok (mint jelen esetben is) statisztikailag jelentős számban fordulnak elő.

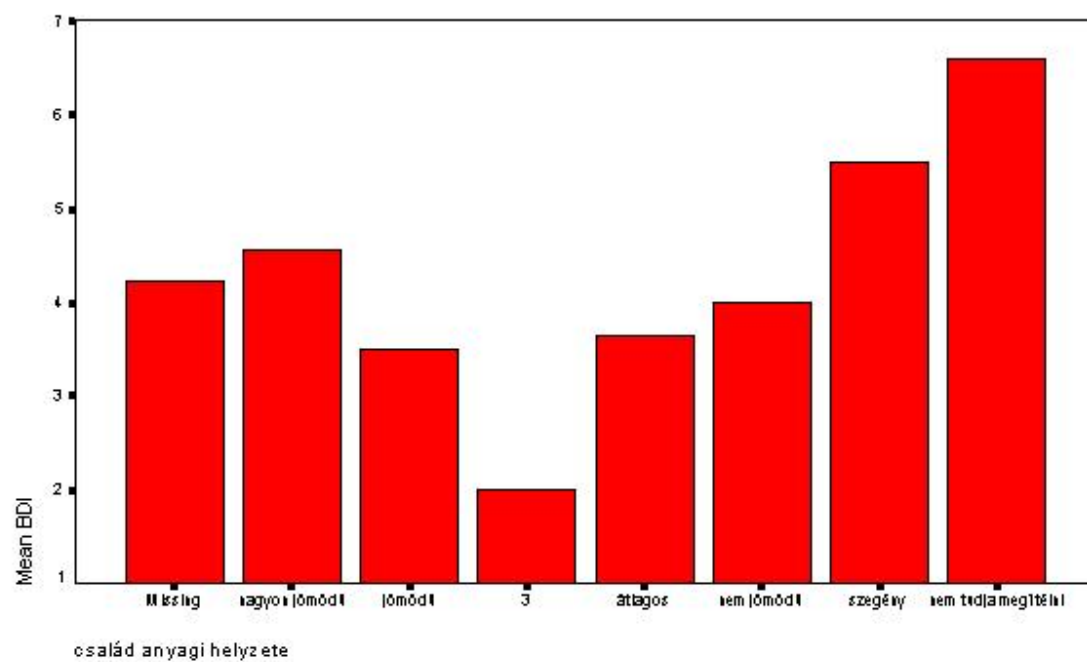
Tehát az előbbi ábra a missing értékekkel kiegészítve:

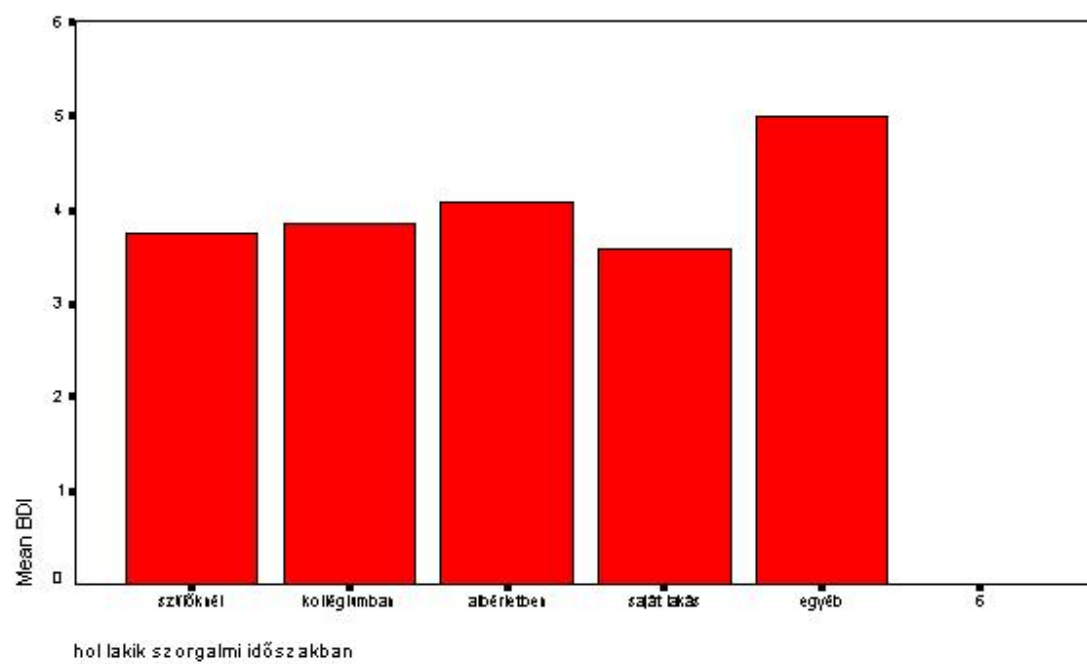
A BDI pontszám a saját anyagiak bescült értékének függvényében:

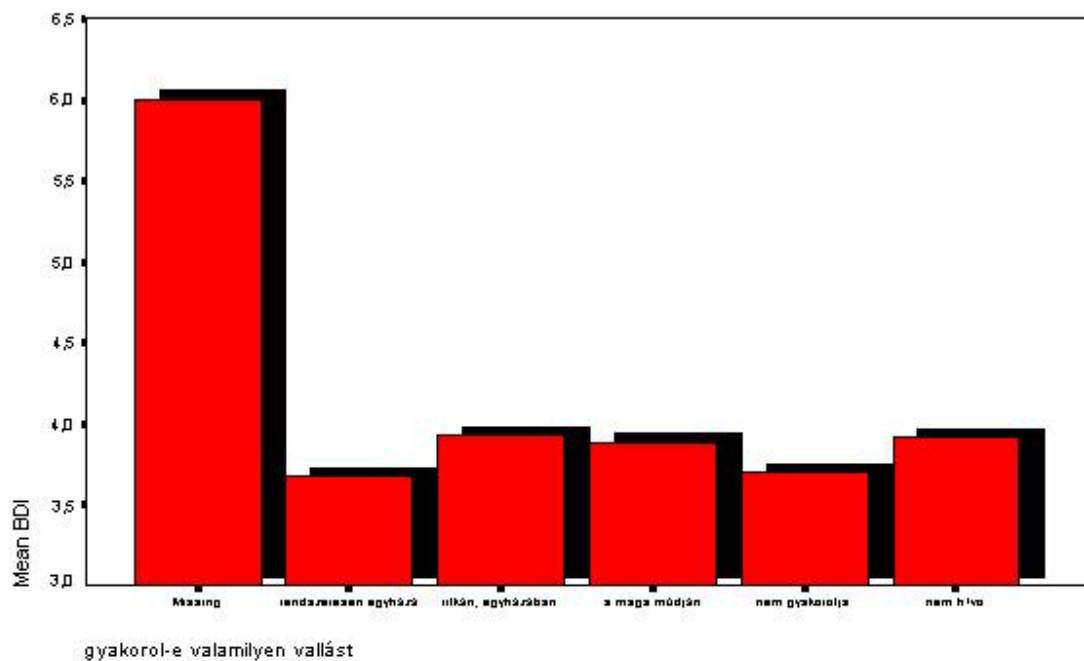
A család anyagi helyzete és a BDI pontszám összefüggése:

A lakáskörülmények hatása a BDI-vel mért depressziós tünetekre:

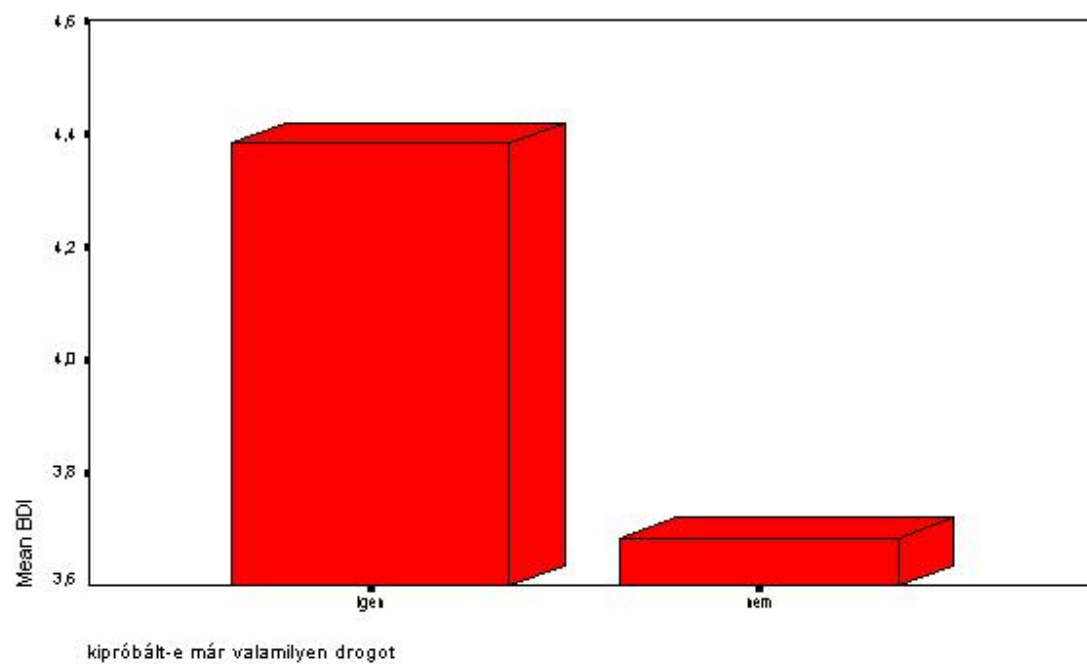

A vallásosság depresszív tüneteket moderáló hatását szemlélteti az alábbi ábra:

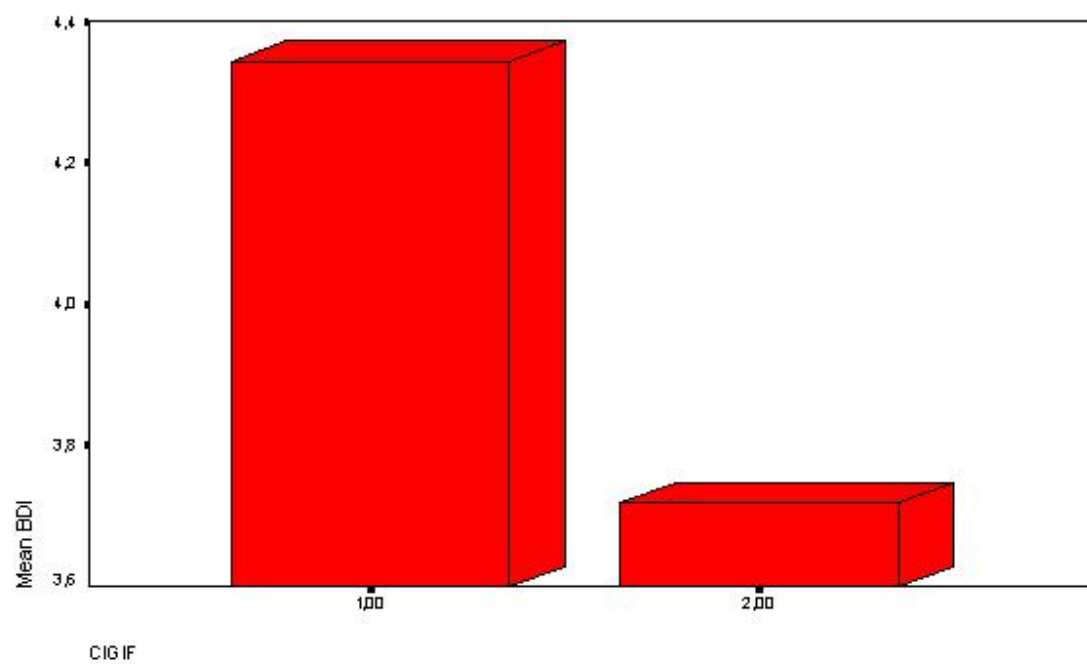

AZ ÉLETVITELRE, EGÉSZSÉGMAGATARTÁSRA KÉRDEZŐ ITEMOK ÉS A BDI PONTSZÁM ÖSSZEFÜGGÉSEI:

Figyelemre méltó és statisztikailag is jelentős összefüggés: drogfogyasztást depresszív tünetek kísérik:

Ugyanez az összefüggés a dohányzással kapcsolatban (1 - dohányzik 2 - nem dohányzik):

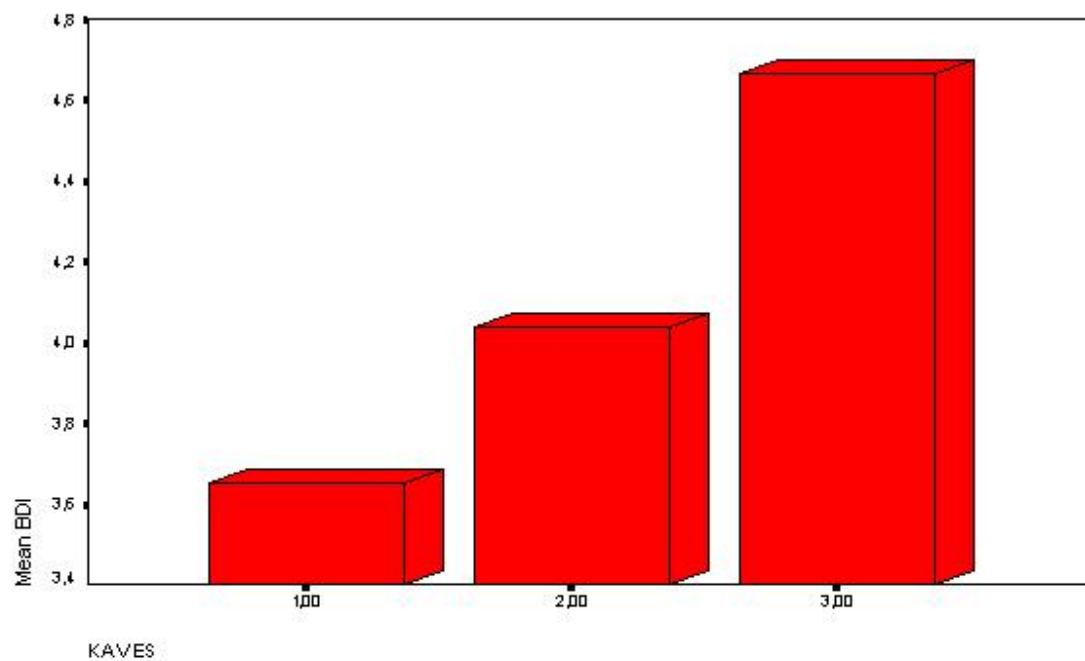

A kávéfogyasztással kapcsolatos összefüggés:

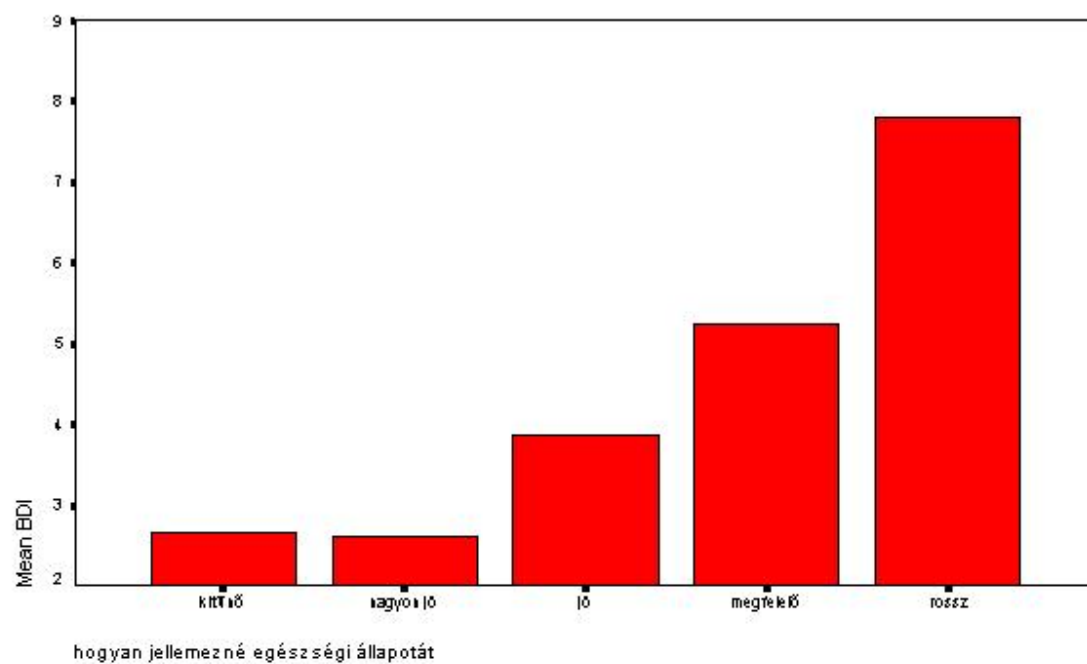
1 - egyáltalán nem fogyaszt kávét

2 - maximum 3 csészevel egy nap

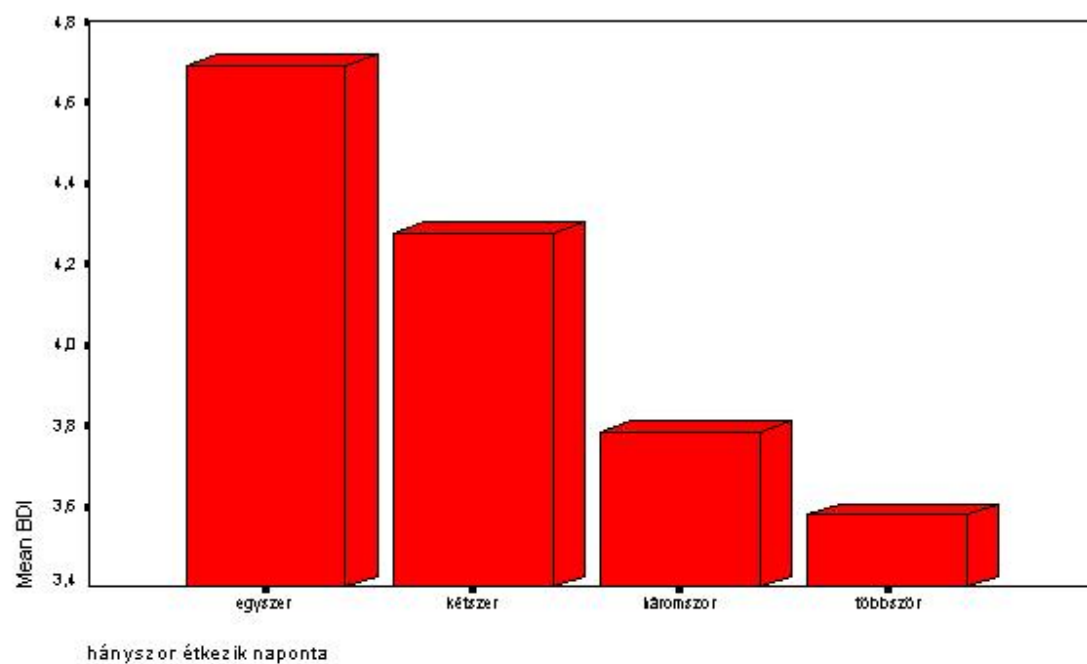
3 - több, mint három csészevel

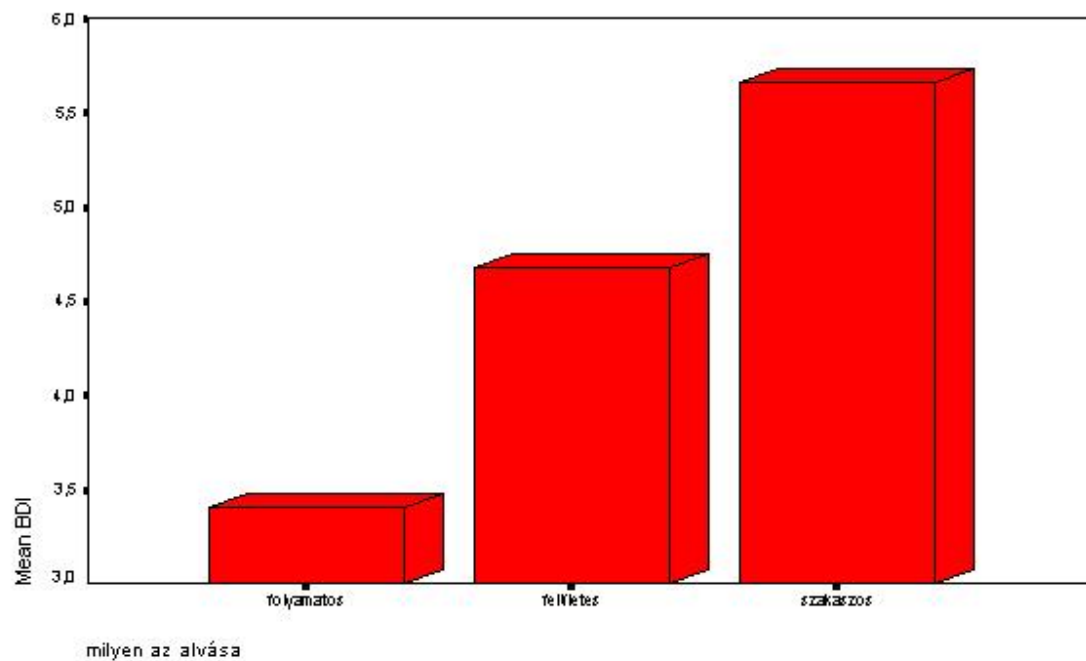
Az egészségi állapot általános emgítélése és a BDI pontszám összefüggése:

Az étkezések rendszeressége és a BDI

Az alvás minősége és a BDI

MAGÁNY

Ritoók Magda - Vajda Zsuzsa:

"Társas magány" a felsőoktatási tanulmányok kezdetén

Az egyetemista létet azon speciális időszaknak-helyzetnek gondoljuk el amikor a fiatal felnőtt egy új közegben akadémiai tudásának gyarapítása, specializálása mellett emberi kapcsolatait,

kapcsolódási készségeit is fejleszti, árnyalja. A képző intézményben a szakmai szerepelvárások jegyében egy új élet életforma elsajátítása válik lehetővé.

A hagyományos társadalmaktól eltérően ahol a bővülő - változó szerepek tanulását és az egyén új szerepében való legitimizálását a csoport rituális cselekedetek során keresztül segíti, a modern társadalom intézményeiben az incorporáció foka nagyon eltérő, kevés és gyakran csupán rejtett segítséget nyújt a beilleszkedéshez, az egyéni források igénybevétele hangsúlyosabb.

A probléma:

Az egyetemi évek kezdetén jelentkező "társas magány" jelensége a felsőoktatási tanácsadás egyik gyakori problémájaként már régóta ismert, és az egyetemistáknak szervezett pszichodráma csoportok keretében is előjött, de a felsőoktatás reformja következtében az elmúlt években gyakrabban találkozunk a problémával.

Az európai trendeket követve a magyarországi felsőoktatás is rugalmasabb lett. Bevezették a kredit rendszert, ami lehetővé teszi a tanulmányok rugalmas tervezését, a párhuzamos képzést, a más intézményekbe való áthallgatást.

Ugyanakkor a tankörök - egy azonos szak és évfolyam hallgatóinak szervezeti egységei - megszűntek.

A mentori rendszer fejlesztése alig vagy egyáltalán nem követte a változásokat.

A középiskolai osztályközösségek után a felsőoktatási intézmények biztosította választási választási szabadság nehézségekkel jár, a hallgatók gyakran nem tudnak élni a lehetőségekkel, szenvednek kommunikációs nehézségeiktől, sokan elszigeteltnek érzik magukat. Ez befolyásolja tanulmányi teljesítményeiket.

A kutatás célkitűzése

az egyetemisták életében jelentkező magányosság személyi és intézményi tényezőinek feltérképezése.

A vizsgálat szakaszai

Első szakasz: 1996

Második szakasz: 1998

Résztvevők

I. szakasz: 5 felsőoktatási intézmény 230 hallgatója (82 férfi, 146 nő) (1. ábra)

II. szakasz: 8 felsőoktatási intézmény 722 hallgatója (257 férfi, 465 nő) (2. ábra)

Módszerek

I. szakasz: Ritoók Magda és munkatársai által készített kérdőív, Eysenck Personality Questionnaire (EPQ Matolcsi Lgnes által adaptált változata), félig strukturált interjú

II. szakasz: Ritoók Magda és munkatársai által készített kérdőív, félig strukturált interjú

Eredmények

Az első szakasz eredményei azt bizonyítják, hogy az átmeneti időszak, az első év, minden felsőoktatási intézményben nehéz. (3. ábra) A hallgatók minden egyetemen magányosak az első időszakban, a magányosság mibenléte mutat eltéréseket: lényegesen befolyásolja a felsőoktatási intézmény oktatási formája, a tankörök, csoportok megléte és a tanulmányok rugalmas, szabad tervezését lehetővé tevő kredit rendszer. (4. ábra)

Az EPQ extroverzió dimenziója nem mutat szignifikáns eltéréseket, az egyetemi/főiskolai közegben érzet magányosság az IV-EV dimenzióban.

A második szakasz eredményei alapján elmondhatjuk, hogy az első félév a hallgatók 49%-a számára és a második félév 33% számára a legnehezebb, a minta 27,5%-a gyakran vagy nagyon gyakran magányos. A magányosság érzet személyi összetevőit vizsgálva elmondhatjuk, hogy a kapcsolati háló támogatását eltérő intenzitással igénybevevő hallgatók magányosság érzete szignifikáns eltéréseket mutat. (5. ábra)

A hallgatók saját maguk által becsült kapcsolatteremtő képessége a magányosságérzet mentén szintén mutat szignifikáns eltéréseket. (6. ábra)

Az alacsony autonomia pontszámmal rendelkező hallgatók gyakrabban magányosak. (7. ábra)

A coping 1 és 2 faktorok dimenziójában a magányos és nem magányos hallgatók szignifikáns eltérést mutatnak. (8. ábra)

Összefoglalás

Elmondhatjuk, hogy a magányosság érzet problémája azoknál a hallgatóknál merül fel akik kommunikációs nehézségekkel bírnak, kevés elemből áll kapcsolathálójuk és alacsony erősségű annak igénybevétele, alacsony az autonomia pontszámuk és a coping stratégiájuk elkerülő.

A magányosság érzete könnyebben vállalható, úgy tűnik használható címke a segítség kérésénél is. Ezt tükrözik a felsőoktatási diáktanácsadással szemben megfogalmazott hallgatói elvárások is. (9. ábra)

Az eddigi eredmények kijelölik az utat a felsőoktatásban megvalósuló pszichológiai diáktanácsadás közeljövőben megoldandó feladati számára.

AUTONÓMIA

Ritoók Magda:

A magyarországi felsőoktatási intézmények hallgatóinak szülőkkel és kortársakkal való kapcsolata az autonomia háttérében a kilencvenes évek végén

Célkitűzés

A tanulmány célkitűzése felsőoktatásban tanuló fiatalok autonomia foka és a szüleikkel kortársaikkal való kapcsolataik közötti összefüggés megvizsgálása.

Hipotézis

Feltételezzük, hogy a pozitív kapcsolatok kedvezően befolyásolják az autonomia alakulását, míg a negatívak a túlzott függőséggel illetve a pseudoautonomiával hozható kapcsolatba, az utóbbi a látványos függetlenség megnyilvánulása ellenére sem hozható kapcsolatba az érett autonomiával. A felsőoktatásban tanulók élethelyzete, ami sok változást hoz a kapcsolattartás terén és az autonomia fejlődésében alkalmas a probléma vizsgálatára.

Résztvevők

8 felsőoktatási intézmény 722 18-25 év közötti hallgatója, 257 férfi, 456 nő

Módszer

a szerző és munkatársai által készített a felsőoktatásban tanulók életmódját vizsgáló kérdőív amely e problémára vonatkozó item-eket is tartalmaz, kiegészítve félig strukturált interjúkkal.

Eredmények

A vizsgálatban résztvevők autonomia-szintjének megoszlását az 1.sz. táblázat mutatja.

Az autonomia szint egyetemenkénti eloszlását a 2.sz. táblázat mutatja, melyben különösen kiemelkedik az orvostanhallgatók autonomia szintje.

Az autonomia szempontjából kiemelkedő pontszámmal képviselt orvostanhallgatók (SOTE) és az alacsony pontszámmal képviselt ELTE hallgatók között szignifikáns különbség van társas támogatottság szempontjából. Ugyanaz a szignifikáns különbség megmutatkozik a mérnök hallgatók és az ELTE hallgatók között is.

Vizsgálati eredményeink szempontjából az egyik legjelentősebb a 3. sz. táblázat, amely a vizsgálatban résztvevők kapcsolatai minőségének és autonomiájának összefüggését mutatja be a szülők, a barátok és a párkapcsolatok vonatkozásában.

Az eredmények alátámasztják hipotézisünket, mely szerint a szülőkkel és a partnerrel való jó kapcsolat együtt jár az autonomia jó színvonalával.

Az autonomia szintet abban a táblázatban a társas támogatottság mértékével összefüggésben vizsgáltuk. A "Nehéz élethelyzetben kinek a segítségére számíthat?" kérdésre adott válaszok közül az "átlagos", az "erőteljes" és a "rossz" szignifikáns különbségeket a szülők, a barátok és a partnerkapcsolatok vonatkozásában.

Az erőteljes támogatottság élményének lehetőségét átélők autonomia szintje magas. A szülőkre és a partner-kapcsolatokra ez egyaránt érvényes.

A kortárs-kapcsolatokban ugyanezt az összefüggést támasztják alá a 4.sz. táblázat eredményei.

A 4.sz. táblázat adatai a kortárs kapcsolatok és az autonomia közötti összefüggést mutatják be.

A kérdés a következő volt:

Hogyan tud barátokat találni?

1. nagyon könnyen
2. könnyen
3. nehezen
4. nagyon nehezen

Az "alacsony", "átlagos" és "magas" autonomia szintek közül főleg az alacsony és a magas autonomia szinttel jellemezhető csoportjánál figyelemreméltóak a társas aktivitás és az autonomia szint összefüggései.

A "Mi a jó a jelenlegi életében?" és mi lesz jó tíz évvel később kérdésekre adott válaszok alapján is a legfontosabb helyekre sorolódtak az emberi kapcsolatok. (5. ábra)

A jelenben a barátságok után a szülők következnek, majd a partner kapcsolatok. A saját családdal rendelkezők száma még kevés a megkérdezettek között. A jövőben mindez lényegesen módosul.

A jövőben a barátságok szerepe és a szülőkkel való kapcsolat kisebb jelentőséget kap. Érthetően megnő a partnerkapcsolatok szerepe.

Mindezekhez képest: az anyagiak, a tanulmányok és a munka jóval kisebb szerepet kap a megkérdezettek életében. (6. ábra)

A mi a rossz a jelenlegi és mi lehet rossz a jövőbeli életében kérdés válaszai érdekes ellenpontot jelentenek a "jó" eredményekhez viszonyítva.

A partner kapcsolatok érzelmi feszültségei megjelennek az eredményekben, ami a megkérdezett korosztály egyik leggyakoribb, "fejlődési feladataiban" is megjelenő problémája.

Az anyagi nehézségek kiemelkedőek. Ez adódhat a kötelező tandíjból, a dráguló megélhetési körülményekből, a tanulás növekvő költségeiből (pl. a jegyzetek árak drámai emelkedése).

A tanulásra és munkára vonatkozó adatok hasonlóak a kiegészítő táblázatokhoz. Érdekes, hogy az egészségi tényezők a jelenben és a jövőben is rosszabbul ítélik meg.

A megkérdezettek egészségi kockázat-vállalását, saját egészségi állapotának megítélését és autonomia-pontszámát is összehasonlítottuk egyetemek szerinti bontásban. A kockázat-faktorokat a 7.sz. ábra mutatja.

A magas autonomia szint és az alacsony kockázat-vállalás valamint a saját egészségi állapotukról való kedvező kép összefüggése figyelemre méltó a SOTE hallgatói esetében. (8. ábra)

A Miskolci Egyetem hallgatóinak viszonylag magas autonomia szintje ugyanakkor fokozottabb kockázatvállalással is együtt jár.

A mérnök-jelöltek kockázat-kontrollja a legerősebb, ugyanakkor autonomia szintjük és egészségi állapotuk is kiegyensúlyozott.

A fenti jelenségek magyarázatát csak az intézmények specifikumainak mélyebb ismerete alapján, a kutatás következő szakaszában remélhetjük.

Az autonomia-szint összefüggését megvizsgáltuk a jövőbeli elvárások vonatkozásában is.
(9.ábra)

A mit gondol, mit fog csinálni, ha jelenlegi tanulmányait befejezi kérdésre adható válaszok a következők voltak:

1. Dolgozni fogok.
2. Másik egyetemre, főiskolára megyek.
3. Lehet, hogy munkanélküli leszek.
4. Nem tudom, még nincs kialakult elképzelésem.

Az eredmények a magas és az alacsony autonomia-szint összefüggését mutatják az élettervekkel pozitív és negatív vonatkozásban egyaránt.

Összefoglalás

Az autonomia és a pszichoszociális fejlődés kedvező feltételei között nyilvánvaló az összefüggés.

Azok a fiatalok, akik az autonomia magas szintjével jellemezhetők

- * a társas támogatottság élményét élik át mindenek előtt szüleik és partnereik részéről,
- * azért tudnak autonomnak lenni, mert szociálisan biztonságban érzik magukat,
- * nem magányosak,
- * nem vállalnak értelmetlen kockázatokat egészségük rovására,

- * az autonomia számukra nem a felnőtttség látszatát keltő kockázatokat jelenti,
- * az emberi kapcsolatok jelentik számukra a legfőbb jót, miközben a szülők szerepe másodlagossá válik a partner-kapcsolatok mellett,
- * van jövőképük, magánéletük és munkájuk vonatkozásában egyaránt

Ez a korszak már a serdülőkori lázadáson túli, "újrakezdési" időszak (Ranschburg, 1988), a szülők szerepe fontos, de nem kell ellenük lázadni. (Trónfosztásuk már megtörtént.)

A vizsgálat tanulságai szerint kevésbé autonomok azok akiknek szociális kapcsolatrendszere nem jelent elegendő biztonságot.

Az autonómiát fiatal felnőttkorban nem a lázadás, hanem az önállósulás, a függetlenül és a saját felnőtt élet és felnőtt kapcsolatrendszer érett kialakítása jellemzi.

Mindennek bizonyára feltétele az optimális családi és intézményi szocializáció a 18-25 éves kor előtti időszakban. ezt azonban a jelenlegi kutatásban nem vizsgáltuk. Ennek feltárása a kutatás következő szakaszának feladata lehet.

IRODALOM

BARRATT, W. (1987): *The Contemporary Context of University Counselling and Student Development in the United States. Developmental Stage and Task Theories and the Environmental Perspective*. Budapest. /Applied Research, ELTE, Manuscript/.

CHICKERING, A. W. (1972): *Education and Identity*. San Francisco: Jossey-Bass.

PERRY, W. G. (1968): *Forms of Intellectual and Ethical Development in the College Years: A Scheme*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

RANSCHBURG, J. (1988): Individualizáció és autonómia. In: Jelenits, I. és Tomcsányi, T. (Szerk.): *Tanulmányok a vallás és lélektan határterületéről*. Szeged.

WHITE, W. G. (1987): *An Analysis of the Validity of Chickering's Vectors of Student Development*. A paper delivered at ACPA/NASPA, Chicago.

MELLÉKLET

A kérdőív:

A VÉLLESLADÁS ÖNKÉNTES

A Mentálhigiénés Programiroda szeretne tájékozódni az egyetemisták közérzetéről, gondjairól. Ezért keressük meg ezzel a kérdőívvel. Kérjük, ha lehetséges válaszoljon a kérdőív minden kérdésére, a zárt kérdéseknél a kérdés melletti négyzetbe beleírva a kiválasztott válasz ill. válaszok melletti számjegyet.

A kérdőív névtelen és önkéntes.

Kérjük ne írja rá a nevét a kérdőívre.

Köszönjük a segítségét és együttműködését.

Neme

1. Férfi

2. Nő

Születési éve

Volt-e bölcsődés

1. igen 2. nem

Családi állapota

1. nőtlen, hajadon

2. házas

3. élettárs

Kar.....

Szak.....

Egyetem

1. ELTE

2. BME

3. SOTE

4. JATE

5. KLTE

6. DOTE

7. Kodolányi János Főiskola

8. Miskolci Egyetem

Évfolyam

Befejezett félévek száma

Az eddigiek közül melyik volt a legnehezebb tanév az Ön számára?

1. I. 4. IV.

2. II. 5. V.

3. III. 6. VI.

Képes-e a vizsgája előtti napokat csak tanulással tölteni?

1. igen 2. nem

Nem, inkább

1. TV-t nézek

2. olvasok

3. múzeumba járok

4. hobbinak élek

5. valami újat tanulok

6. társaságba járok

7. moziba, színházba járok

Halasztott-e félévet/tanévet tanulmányai során?

1. igen 2. nem

Ha igen:

1. dolgozott
2. tanult
3. egyéb, és pedig:.....

Kortársaival összehasonlítva milyennek értékeli saját anyagi helyzetét?

1. nagyon jó
2. jó
3. kielégítő
4. rossz
5. nagyon rossz
6. nem tudom megítélni

Hol lakik a szorgalmi időszakban?

1. szüleimnél
2. kollégiumban
3. albérletben
4. saját lakásban
5. egyéb

Kivel/kikkel lakik együtt a szorgalmi időszakban?

1. szüleivel
2. kortársaival
3. társával
4. egyedül lakik
5. egyéb

Van-e valaki, aki rendszeresen figyelemmel kíséri tanulmányi előmenetelét, élete alakulását?

1. igen, van 2. nincs

Hány cigarettát szív naponta?

Hány éves korától dohányzik?

Milyen gyakran szokott alkoholt fogyasztani?

0. nem iszik

1. alkalmilag

2. hétvégeken

3. hetente többször

4. naponta

Hány éves korában fogyasztott először alkoholt?

Hány kávét iszik naponta?

Kipróbált-e már valamilyen hangulatjavító szert?

1. igen 2. nem

Ha igen, mit

1. gyógyszer

2. "szipu"

3. marihuana (vadkender)

4. máktea (opium)

5. hasis

6. LSD vagy heroin

7. kokain

8. egyéb

Használ-e jelenleg is?

1. igen 2. nem

Ha igen, mit?

1. gyógyszer

2. "szipu"

3. marihuana (vadkender)

4. máktea (opium)

5. hasis

6. LSD vagy heroin

7. kokain

8. egyéb

Milyen gyakorisággal fáj a feje?

0. soha

1. ritkán

2. hetente

3. naponta

4. állandóan

Könnyen alszik el?

1. igen 0. nem

Milyen az alvása?

0. folyamatos

1. felületes, kis zajra is felébred

2. szakaszos, gyakran felébred

Érez-e indokolatlan félelmet, szorongást?

0. nem

2. ritkán

4. gyakran

Vannak-e tartós, 2-4 hétig tartó hangulatváltozásai, elsősorban lehangoltság?

0. nem 2. igen

Szokott-e tartósan, 2-4 hétig türelmetlen lenni?

0. nem 1. igen

Reggel pihenten ébred?

0. igen

1. nem, de kb. fél óra alatt felfrissül

2. nem és tartósan fáradt

Volt-e olyan periodusa minimálisan egy hétig, amikor munkaképessége csökkent, de konkrét megbetegedés nem volt megállapítható (pl. fáradtság, kimerültség, koncentrációgyengeség, türelmetlenség)?

0. nem

1. volt egyszer

2. volt gyakran

3. jelenleg is van

Szívtáji szúrást, szívdobogást érez-e (orvosi vizsgálat szívbetegséget, magas vérnyomást nem állapított meg)?

0. nem

1. nagyon ritkán

2. gyakran

Érez-e gyomorfájdalmat (Orvosi vizsgálat gyomorbetegséget nem állapított meg)?

0. nem

1. nagyon ritkán

2. gyakran

Kérem, válaszoljon az alábbiak szerint

0. egyáltalán nem jellemző

1. alig jellemző

2. jellemző

3. teljesen jellemző

Minden érdeklődésemet elvesztettem mások iránt

Semmiben sem tudok dönteni többé

Több órával korábban ébredek ébredek mint szoktam, és nem tudok újra elaludni

Túlságosan fáradt vagyok, hogy bármit is csináljak

Annyira aggódom a testi-fizikai panaszok miatt, hogy másra nem tudok gondolni

Megbízható vagyok

Nincsenek életcéljaim

Minden egyes nap újszerű és különböző

Általában unatkozom

Semmiféle munkát nem vagyok képes ellátni

Úgy látom, hogy a jövőm reménytelen és a helyzetem nem fog változni

Az emberek általában aljasak, önzőek és ki akarják használni a másikat

Mindennel elégedetlen vagy közömbös vagyok

Állandóan hibáztatom magam

Bármí történik, általában tudom kezelni a helyzeteket

A legtöbb ember azért becsületes, mert fél a leleplezéstől

Minden hozzátartozóm jóindulatú velem

Senki sem törődik azzal, hogy mi történik a másikkal

A legbiztosabb senkiben sem bízni

Ha egy jó ismerősöm sikereiről hallok, úgy érzem, mintha magam kudarcot vallottam volna

Kérem, válaszoljon az alábbiak szerint

0. egyáltalán nem ért egyet

1. kissé nem ért egyet

2. kissé egyetért

3. teljesen egyetért

Személyes értékem nagyrészt attól függ, hogy mások mit gondolnak rólam

Ha valaki, akit szeretek nem szeret, ez azt jelenti, hogy nem vagyok szeretetre méltó

Ha sikertelen vagyok a munkámban, sikertelen ember vagyok

Elkeseredem, ha hibát követek el

Ha valakinek jót teszek, remélhetem, hogy tekintettel lesz rám és épp olyan jól fog bánni velem

Képesnek kell lennem arra, hogy mindenkinek segítsék, aki rászorul

Boldogságom nagyrészt attól függ, hogy mi történik velem

Gyakorol-e valamilyen vallást, és ha igen, milyen módon

1. rendszeresen egyházában

2. ritkán, de egyházában

3. a maga módján

4. nem gyakorolja a vallását

5. nem hívő

Mi az, ami jó a jelenlegi életében? , ,

1. baráti kapcsolatok
2. párkapcsolat
3. szülőkkel való kapcsolat
4. saját család
5. anyagi helyzet
6. tanulás
7. munka
8. egészségi állapot
9. egyéb, éspedig

Mi rossz a jelenlegi életében? , ,

1. baráti kapcsolatok
2. párkapcsolat
3. szülőkkel való kapcsolat
4. saját család
5. anyagi helyzet
6. tanulás
7. munka
8. egészségi állapot
9. egyéb, éspedig

Nehéz élethelyzetben kinek a segítségére számíthat

0 semmit

1 keveset

2 átlagosan

3 nagyon

szülő

házastárs, élettárs

iskolatárs

barát

rokon

egyházi csoport

szülő, de meghalt

házastárs, de meghalt

szomszéd, munkatárs

gyermek

segítő foglalkozású

egyesület, polgári csoport

az egyetem/főiskola

Kért-e szociális támogatást az egyetemről?

1. igen 2. nem

Emlékezzék vissza egy nehéz élethelyzetre, és élje bele magát az akkori lelkiállapotába! Jelölje meg a felsorolt válaszok mellett, hogy azok közül melyek s milyen mértékben voltak jellemzőek Önre az eseményt követő hetekben:

1. nem volt jellemző

2. alig volt jellemző

3. jellemző volt

4. nagyon jellemző volt

Próbáltam elemezni a problémát, hogy jobban megértsem

Engedtem, vagy egyezkedtem, hogy valamilyen jó származzon a dologból

Gondoltam, minden rosszban van valami jó is, próbáltam derűsen felfogni a dolgokat

A helyzet valamilyen kreatív, alkotó tevékenységre ösztönzött

Más emberként kerültem ki a helyzetből - jó értelemben véve

Igyekeztem megszabadulni a problémától egy időre, megpróbáltam pihenni, szabadságra menni

Evéssel, ivással, dohányzással vezettem le a feszültségemet

Nyugtatók vagy gyógyszerek szedésével próbálkoztam

Egy lapra tettem fel mindent, valami nagyon kockázatosba fogtam

Egy általam nagyra tartott baráttól vagy rokontól kértem tanácsot

Nem akartam, hogy mások megtudják, milyen nehéz helyzetben vagyok

Másokon vezettem le a feszültséget

Több különböző megoldást találtam a problémára

Imádkozom

Igyekeztem a dolgot a másik személy szempontjából nézni

Hogy jellemezné saját egészségi állapotát

1. kitűnő

2. nagyon jó

3. jó

4. megfelelő

5. rossz

Mi lesz jó az életében 10 év múlva? , ,

1. baráti kapcsolatok
2. párkapcsolat
3. szülőkkel való kapcsolat
4. saját család
5. anyagi helyzet
6. tanulás
7. munka
8. egészségi állapota
9. egyéb, éspedig

Mi lesz rossz 10 év múlva az életében? , ,

1. baráti kapcsolatok
2. párkapcsolat
3. szülőkkel való kapcsolat
4. saját család
5. anyagi helyzet
6. tanulás
7. munka
8. egészségi állapota
9. egyéb, éspedig

Elmondhatja-e magáról, hogy

1. nagyon boldog vagyok
2. boldog vagyok

3. nem vagyok nagyon boldog

4. egyáltalán nem vagyok boldog

Szokta-e magányosnak érezni magát

1. igen, nagyon gyakran

2. igen, elég gyakran

3. igen, néha

4. nem, soha

Hogyan tud barátokat találni

1. nagyon könnyen

2. könnyen

3. nehezen

4. nagyon nehezen

Van-e állandó partnere

1. igen 2. nem

Milyen gyakran találkoznak

1. naponta

2. másnaponta

3. hetente

4. havonta

5. rendszertelenül

Az életben egyszerre különböző szerepeket kell betölteni, ezek közül mit tart különösen nehéznek

.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

Hogy érez az egyetem, főiskola iránt

- 1. Nagyon szeretem
- 2. Egy kicsit szeretem
- 3. Nem nagyon szeretem
- 4. Egyáltalán nem szeretem

Megítélése szerint táplálkozása az egészséges táplálkozás követelményei szerint

- 1. kitűnő
- 2. nagyon jó
- 3. jó
- 4. megfelelő
- 5. rossz

Hányszor étkezik naponta

- 1. 1-szer, 2. 2-szer, 3. 3-szor 4. többször

Mi az, ami nagyon más volt az egyetemen mint amire számított, kérjük soroljon fel néhányat:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Az ön felsőoktatási intézményében van-e olyan szolgáltatás ami a hallgatók életviteli kérdéseiben tud segíteni?

1. igen 2. nem

Ön szerint lenne-e a hallgatóknak szüksége ilyen szolgáltatásra

1. igen 2. nem

Véleménye szerint az ön egyetemista társai a szakmai képzés mellett, szakmai és személyes fejlődésük segítésére, milyen szolgáltatásokat igényelnének az egyetemtől/főiskolától (többet is választhat) , , , ,

1. életvezetési tanácsadás
2. önépítő tréningek
3. probléma feldolgozást segítő tréningek
4. mentálhigiénés, preventív tanácsadás
5. pszichológiai tanácsadás
6. adó tanácsadás
7. jogi tanácsadás
8. egészségügyi tanácsadás
9. tanácsadás külföldieknek
10. tanulási technikák
11. karrier tanácsadás
12. információs tanácsadás
13. nem igényel semmit
14. nem tudja

Mit gondol, mit fog csinálni, ha jelenlegi tanulmányait befejezi

1. Dolgozni fogok
2. Másik egyetemre, főiskolára megyek

3. Lehet, hogy munkanélküli leszek

4. Nem tudom, még nincs kialakult elképzelésem

Kérem írja le hogy képzeleli az életét 10 év múlva!

[illegible]

Az apa alkalmazási minősége Az anya alkalmazási minősége

1. aktív diplomás v. vezető 1. aktív diplomás v. vezető

2. aktív egyéb szellemi 2. aktív egyéb szellemi

3. aktív vállalkozó 3. aktív vállalkozó

4. aktív szakmunkás 4. aktív szakmunkás

5. aktív segéd munkás 5. aktív segéd munkás

6. aktív egyéb 6. aktív egyéb

7. nyugdíjas 7. nyugdíjas

8. rokkantnyugdijas 8. rokkantnyugdijas

Más családokkal összehasonlítva mennyire tartja jómodúnak családját

1. nagyon jómodú
2. jómodú
3. átlagos
4. nem jómodú
5. szegény
6. nem tudom megítélni